

Poštnina pavšalirana

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXV.

ŠTEV. 7.-9.

LJUBLJANA,

1./IX. 1924.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Krščanska vzgoja, najtrdnější temelj države in človeške družbe. Prof. dr. A. Medved. — O socialnem šolstvu. Kristina Hafner. — Ne stavili poslopja v zrak. A. Čadež. — O šolstvu v republiki Avstriji. — I. Dolenc. — Šola svetliše. V. P. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Krščanska vzgoja, najtrdnější temelj države in človeške družbe.

Prof. dr. Anton Medved.

Homo est ens sociale. Človek je družabno bitje. Ne more sam zase živeti. Neobhodno potrebuje družbe. V tem oziru je človek najslabotnejši med vsemi živimi bitji. Prvih pet let njegovega življenja je izključeno, da bi se sam preživil. Rousseaujevih Emilov nikdar ni bilo in jih nikdar ne bo. Defoejev Robinson Crusoe iz l. 1709 je le izjema.

Najpreprostejša oblika vseh družb je obitelj, obstoječa iz očeta in matere, otrok in služinčadi. Iz spojitve več obitelji nastanejo druge družabne tvorbe, ki se razlikujejo po svojem vrhovnem smotru: verska družba, ki ima namen gojiti in pospeševati versko življenje; država, ki ima namen dosega zemeljskega blagra, miru in reda; človeška družba sploh, ki obsega vse človečanstvo na svetu.

Da postane človek reden in vreden ud raznovrstnih družb, ga je treba odgojiti. Brez vzgoje bi človek zašel na kriva pota, bi se odtujil družbam in človeštvu sploh; postal bi škodljivec in rak-rana vseh navedenih družb, na katere je vezan.

Kakšna mora ta vzgoja biti, je predmet mojemu razmotrivanju. Oziirati se pa hočem predvsem na državo in splošno človeško družbo, kajti verska družba je v eminentnem pomenu ravno vzgojiteljica s pomočjo drugih sodelavcev. Ni moj namen, sestavljati različne teze o pravi vzgoji,

temveč navesti hočem izreke največjih mislecev, učenjakov in državnikov o pravi vzgoji.

Ako pogledam v zgodovino, mi jasno stopi pred oči neizpodbitno dejstvo, da soglašajo nešteti duševni velmožje v neomahljivem prepričanju, da mora biti vzgoja trdno sezidana na verski podlagi, kakor mora biti versko naziranje temelj vsega državnega in družabnega življenja. Brez vere v božanstvo ni obstoja človeške družbe; radi tega je prva in poglobitna naloga vzgoje, negovati in poglobljati versko prepričanje.

Ze stari klasični narodi, kakor Grki in Rimljani, dasiravno še niso imeli pravih pojmov o veri, so to uvideli: Aristotel, poosebljeni genij grške učenosti, pravi v VII. knjigi svoje slavne »Politike«, da je vera, religija »prvo in najvažnejše, brez česar država ne bi mogla obstati«. Ciceron, najodličnejši rimski govornik, oduševljen domoljub in enako velik kot značaj, pravi: »Ne vem, če bi mogla zvestoba in vera in človeška družba in ideja pravičnosti sploh obstati in se udejestovati, ako bi preminula pobožnost napram Bogu«. Enako se izraža vodja stoikov v I. stoletju po Kr.

Po klasični dobi grške in rimske prosvete se je versko naziranje bistveno spremenilo. Zažarelo je krščanstvo. Prišla je »prava luč, ki razsvetljuje vsakega človeka, ki pride na ta svet«. A pojmi o neobhodni potrebi temeljne podlage za državo in človeško družbo so ostali isti. Samo, kar je bilo prej poganskega, je postalo sedaj krščansko. Kaj so največji vzgojitelji o krščanski vzgoji mislili, nam kažejo njih nesmrtna dela. Aleksandrijska katehetska šola s svojima velikanoma Origenom in Klemenom, veleum sv. Avguštin, Janez Zlatoust in Bazilij ter dolga vrsta cerkvenih očetov prvih šest krščanskih stoletij so spisali nebroj pedagoških del, prošinjenih z najčistejšim krščanskim duhom. In srednjeveški skolastiki, na čelu njim »solnce krščanske učenosti«, kakor imenuje Leon XIII. s v. Tomaža Akvinskega, koliko zlatih knjig o vzgoji so spisali!

Kako važen je temelj verskega, in sicer krščanskega naziranja za državo in človeštvo, nam pričajo celo najhujši nasprotniki krščanstva. Tako pravi enciklopedist Montesquieu: »Čudapolna prikazen, zdi se, da ima krščanstvo za svoj smoter samo srečo bodočega življenja, a ono povzroči tudi srečo sedanjega življenja!« Slavni Washington je javno izjavil: »Religija, vera, je neobhodno potrebna opora splošnega blagra. Razum in skušnja učita, da nramnost brez vere ne more obstati. Nikdo ni domoljub, ki spodkopuje ta mogočen steber človeške družbe!« Nazori takega državnika, kakor je ravno Washington, izrujejo s koreninami plitva mnenja obrekovalcev krščanske vzgoje.

Kako vzvišene pojme je imel o krščanstvu veliki pesnik Goethe, kojemu ne more nikdo odrekati izredne duhovitosti, kažejo njegove besede: »Naj napreduje duševna kultura, naj rastejo znanosti v vedno

širšem obsegu in globočini, in naj se človeški duh razvija, kakor se hoče, nad visokost in npravstveno kulturo krščanstva, kakor se blešči in sveti v evangelijih, ne bo nikdar došel.« A duh krščanski se srka samo iz vzorne verske vzgoje!

Leta 1802. je sklenil Napoleon Veliki konkordat s papežem Pijem VII. Minuli so bili grozni dnevi francoske revolucije, ko je potovalo po francoski domovini 44.000 giljotin, ko je moril Francoz Francoza s satansko slastjo, ko so usahnili potoki nedolžne krvi. Po konkordatu je objavil Napoleon krasen manifest na francosko ljudstvo, v katerem je obrazložil povod, zakaj je sklenil konkordat. »Iz potrebe religije za državo in človeško družbo... Zgled stoletij in razum sam sta nam velevala, da smo se obrnili na rimskega papeža, da bi mnenja zopet zedinili in srca sprijaznili.« To bajno moč ima samo krščanstvo, kojemu nepremagljiva podlaga je skala sv. Petra v Rimu!

Posebno razveseljiv preobrat z ozirom na versko vzgojo se pojavlja že nekaj let v Združenih državah severne Amerike. Le-ta država je brezkonfesionalna; istotako je bila dolgo let tudi njena šola. A zle posledice niso izostale. Vedno hujša je postajala nenravnost; podivjanost in pohujšljivost pri mladini se je razpasla v strahoviti meri. Resni možje, učenjaki in državniki, opozarjajo na pretečo nevarnost za dobrobit in obstoj države. Ob začetku letošnjega leta je bilo čitati po ameriških listih svarilo: »Vedno pogostejše in odločnejše se dvigajo glasovi, da se mora pouku v šolah pridružiti resna verska vzgoja... da je dekalog (deset božjih zapovedi) edini zanesljivi temelj državi in družbi!« Državni tajnik za delo, James David, je na velikem zborovanju rekel: »Neminljiva slava Združenih držav je, da so vsi naši največji možje verovali v Boga.« V zapiskih svetovno znanega predsednika Roosswelta stoje med drugimi pomenljive besede: »Lepa reč je, biti inteligenčen, spreten, uren, toda boljša je, imeti lastnosti, ki jih izraža dekalog; prvo je poštenje, potem šele pride pogum in razum.« Najznačilnejše dejstvo v ameriški javnosti pa je, da so letos trije sodniki v Newyorku, po imenu: Falley, Cra in Rosalsky, slednji priznan kot najboljši ameriški jurist, objavili poziv na starše, »naj skrbijo za versko vzgojo otrok«. Povod temu pozivu jim je dala bridka izkušnja, kako silno propada poštenje in nravnost. To dejstvo je sijajna apologija za versko, in sicer krščansko vzgojo. Brez verske vzgoje se rušijo temelji države in človeške družbe.

Večno resnične ostanejo besede iz zlate knjige Jez. Siraha I. 16.: »Initium sapientiae, timor Domini — začetek modrosti je strah božji!

Da se pa ta modrost doseže, je treba mladino vzgojiti in pot te vzgoje gre samo po verski, krščanski podlagi.

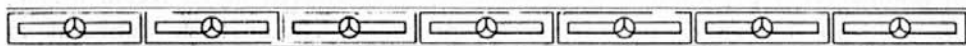
Lepše v celoti nisem nikjer našel opisanih nazorov o pravi vzgoji kakor v izbornih spisih našega največjega vzgojitelja Slo m š k a. Vaša dična Zveza nosi njegovo slavno ime. Bodite ponosni na to! Da bi pač njegov duh preveval srca vseh vzgojiteljev! O, koliko sijajnih uspehov

bi se doseglo! Kako bujno in dražestno bi procvitala vzgoja! Mladina bi se privadila poti, ki edina vodi do časne in večne sreče. To je tista blažena pot, katero ima v mislih v mnogoterem oziru nedosegljivi Gregorčič, ki je našemu narodu pesnik, učitelj in prerok, ko pravi:

Visoko čislam učenjaka,
Ki nam preganja temo zmot,
A višje cenim poštenjaka,
Ki ve in hodi pravo pot!

Do take poti voditi mladino, je sveta dolžnost nas vseh, kojim je mladina v vzgojo izročena. Tu velja za vsakogar izmed nas opomin istega Gregorčiča, ki nam s povzginjenim glasom kliče:

V srca ljubljenih rojakov
Sej seme plemenitih rož,
Da bomo narod poštenjakov,
Da bomo narod vrlih mož!

O socialnem šolstvu.

Kristina Hafner.

Pri nas socialnih šol nimamo. Tudi poklicnih socialnih delavk ne. Sicer bi med socialne delavce marsikoga prištevali: naše gospodinske učiteljice na primer. Popotniško življenje živijo, nestalno hodijo iz kraja v kraj in vodijo gospodinske tečaje in skušajo izboljšati življenje zlasti na kmetih. In še hvaležne morajo biti šolski oblasti, ki jim, čeprav s težavo — radi denarnega vprašanja seveda — dovoljuje dopuste za to vedno menjajoče življenje. Potem bi mednje lahko prištevali tudi voditeljice mladinskih zavetišč, učitelje in učiteljice po gluhonemnicah, pri slepcih, na šolah za manjnadarjene. Vendar pa je vsem tem pravi poklic učiteljstvo in socialno udejstvovanje sledi le iz načina njihovega učiteljevanja.

Drugače pa opravljajo vse pravo socialno delo pri nas usmiljenke: po bolnišnicah, hiralnicah, kaznilnicah, umobolnicah, sanatorijih in še vseh drugih dobrodelnih ustanovah. In dosedaj nam njihovo delo zadošča. Kdo drugi bi se tudi s tako ljubeznijo in brezprimerno požrtvovalnostjo posvetil svojemu poklicu! Nihče nam jih ne bi mogel nadomestiti!

Vendar pa bo nemara kdaj njihovo število postalo premajhno. Slovenija bo prej ali slej morala postati industrijska dežela. Naš kmet ne bo mogel tekmovali s svojim tovarišem v Vojvodini in Sremu. Z industrijo pa bo poplaval našo deželo delavstvo in z delavstvom bodo prišle vse one težave, ki jih poznajo v drugih industrijskih deželah: zapuščena deca,

nepreskrbljene matere, nebogljeni dojenčki itd. Takrat se bodo redovnim socialnim delavkam morale pridružiti tudi laične.

Laičnih socialno izobraženih delavk pa pri nas v Sloveniji nimamo. Kolikor jaz vem, so dosedaj šele tri ali štiri Slovenke absolvirale kako socialno šolo in imajo tudi le one nekaj pojma o socialnih šolah sploh. Vsem drugim in tudi učiteljstvu, kolikor je meni znano, je pa pojem socialna šola povsem tuj.

Socialne šole so pričeli najprej ustanavljati v protestantskih deželah. Tam so rabili namestnice za naše usmiljenke. Zato imajo največ socialnih šol protestantske države: Severna Nemčija, Anglija, Amerika. Pa tudi v industrijskih krajih po katoliških deželah niso zadoščale samo usmiljenke. Zato so tudi tam ustanavljali socialne šole po protestantskih vzorcih, da so v njih vzgajali laične socialne delavke. Tako ima izvrstne socialne šole Južna Nemčija, Francija, posebno pa še Belgija. Za nas prihaja predvsem, radi jezikovnega znanja in pa radi bližine, Nemčija v pošte v in šole v Nemčiji.

V Nemčiji je socialnih šol zelo veliko, ker tam imenujejo socialno šolo vse, kar pripravlja za socialno delo v življenju, n. pr. bolniške strežnice, babice itd. Je pa med temi šolami zopet dosti razlike. Zelo znana je socialna šola gospe dr. Alice Salomon v Berlinu, ki je interkonfesionalna in v zvezi z Rdečim križem. Ima prav dobre učitelje in dober učni načrt. Na evangelijski krščanski podlagi je ustanovljena »Frauensschule der Inneren Mission« v Berlinu. Izmed katoliških šol pa je najbolj znana ona v Freiburgu v Breisgauu, ki je tudi ena najboljših socialnih šol sploh. Mislim, da ne bo napačno, če podam tukaj v glavnem načrt te šole, da objasnim vsaj nekoliko, kaj se uči na socialnih šolah in kakšen namen imajo.

Socialno politična ženska šola v Freiburgu je bila ustanovljena l. 1919. Njen namen je, da usposobi svoje učenke za vse naloge, katere stavi nanje poklicno delo v dobrotelčnih ustanovah ali pa prostovoljno udejstvovanje na tem polju. One, ki se v teh šolah pripravljajo za poklicne delavke dobrotelčnih ustanov, so potem lahko nastavljene na različnih mestih po glavnem predmetu, iz katerega so položile državni izpit.

Šola podaja dveletno strokovno izobrazbo na polju dobrotelnosti. Izobrazba je teoretična in praktična. Učenke se učijo, zraven pa se zahteva od njih tudi praktično delo po bolnicah, zavetiščih itd. Središče vsega teoretičnega pouka je pedagogika. Zraven se pa poučuje še:

V prvem letniku: verstvo, socialna etika, filozofija, pravo-znanstvo, gospodarstvo, žensko vprašanje in žensko gibanje, nauk o dobrotelnosti, zaščita mladine, zgodovina, zdravstvo, socialno slovstvo, razgovor o praktičnem delu, pisarniško delo.

V drugem letniku: verstvo, pravo-znanstvo, specialno narodno gospodarstvo in socialna politika, zavarovanje, higiena, dobrotelnost, razgovor o praktičnem delu in pismene naloge.

V obeh letnikih se pripravljajo učenke za tri glavne poklice na polju socialnega skrbstva.

1. oddelek: zdravstvo (o družinah, oskrba dojenčkov, jetičnikov, skrb za stanovanja).

2. oddelek: zaščita mladine (vodstvo mladinskih domov, sirotišnic, skrb za zanemarjeno mladino itd.).

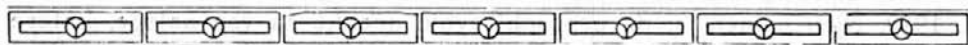
3. oddelek: skrb za odrasle (oskrba revežev, delavcev, invalidov in sirot, tovarniške strežnice, uradnice v raznih socialnih ustanovah).

S to šolo je združena karitativna šola nemške karitativne zveze, ki ima tudi dva letnika in ima dvojno nalogo:

1. da uvede deklice v vse panoge krščanske karitas;

2. da uvede deklice v laično pomoč v dušeskrbstvu.

Poleg teoretičnega pouka se tudi tu vpeljujejo učenke v praktično delo na karitativnem polju. Šola pripravlja učenke na njihov poklic v življenju, ki mora biti izključno posvečen krščanski dobroti in jih mora tudi preživljati. To je seve mogoče samo v Nemčiji, kjer imajo ustanovljena in plačana mesta za to. Deloma plačuje taka mesta v socialnem skrbstvu država, deloma razni fabrikanti, podjetniki itd., deloma pa tudi privatna dobroti. Pri nas vsega tega seve še ni, zato tudi poklicnih socialnih delavk ni, ker ni nikogar, ki bi jih plačeval, zato tudi socialnih šol ni in zato tudi skoraj nihče nima pojma o socialnem šolstvu sploh. Kakor povsod, ima tudi tu glavno vlogo denar. Zato je tudi socialno delo razvito najbolj tam, kjer je dosti denarja. Znana je po tem zlasti Anglija. Tu je posebno visoko razvito strežništvo zlasti v praktičnem oziru. Pod strežništvom je pa seveda mišljeno vse, kar imenuje Anglež nurse, čemur se posvetijo deklice iz najboljših rodbin, one slovite nurses, ki slovijo po vsem svetu.

Ne staviti poslopja v zrak.

A. Čadež.

»Sveto služimo sveti domovini!«

Večjega superlativa ni mogel dati pesnik onemu plemenitemu čuvstvom in delovanju, ki je izraženo v besedi »domovinska ljubezen«, kajti sveta domovina, ki naj se zanjo borimo s sveto službo, s svetim življenjem, je edinole kraljestvo božje. Pesniška licenca, ki jo je Stritar uporabil, poodčituje njegovo gorko srce za rodno zemljo, — a nas pa vnema ogenj onega domovinskega navdušenja, ki brez njega ne moremo biti iskreni in zvesti delavci v službi širše domovine.

* Ljubljanskemu učitelstvu je bila dana naloga, naj za obravnavo na okr. uč. konferenci izdela referat, ki naj v njem pokaže, kako prenesti označeni Stritarjev rek v šolo in v življenje. Predložen je bil tudi referat, ki ga tu objavljamo. — Uredništvo.

Če se mladeniču ogreje srce, ko čita lepo domoljubno pesem, — če se resen mož ponosno zravna, kadar je govor o domovinski zavesti, — če se množica razvname navdušenja ob patriotskih slavnostih, moramo takemu spontanemu pojavu iskati globljega vrelca: Poraja se to oduševljenje iz prepričanja, da je zgledno urejena, zložna in enodušna domovina (država) največjega pomena za srečno družabno življenje. Vnema za domovino združuje mnogolične ljudi ene dežele v skupno celoto, jih pri-ganja za krepko sodelovanje in tekmovanje v dosego občnega blagra; domovinska ljubav je združujoča sila, ki se vanjo stekajo še tako diver-gentne sestavine ene države. V dejanski ljubezni do očetnjave je za-sidrana moč in opora države, verstvo proti sovražnim nakanam od zunaj in znotraj. Kjer ugaša to čuvstvo, kjer se umika samopašnemu kozmo-politizmu, tam je trdnost in solidnost države izpodkopana.

Če kdo, je poklicano učiteljstvo, da udejestvuje s svojim vnetim prosvetnim, vzgojnim in domoljubnim službovanjem zgoraj na-vedeno pesnikovo bodrilo. Zdi se srečna misel, da se je to vprašanje spravilo na učiteljsko skupščino; kajti pri nas se je v ti zadevi — če sem dovolj poučen, — vsekakor premalo diskutiralo; vsaj manj pa kakor pri drugih narodih. Nedavno je bival znani slov. organizator v Porenju. Do-tični gospod je nadvse zaveden in iskren Slovenec in je vsekdar ter povsod sovražil nemškutarstvo in vsako nepotrebno tujo navlako, kjer jo je videl in zasledil; a v prvem vestfalskem pismu (v letošnjem »Slovincu«) nehote priznava, da mu imponira nemška samozavest, red, kultura in ljubezen, s katero se zavzemajo za svojo domovino sedaj sicer ponižani nemški državljani. Vzrokov za to imponujočo državljansko zavest ne bo težko najti. Če pogledamo v bogato pedagoško slovstvo nemških katoličanov in protestantov, če prebiramo ondodna učiteljska glasila, če zasledujemo razprave na številnih skupščinah šolnikov in pedagogov, smo naravnost presenečeni, ko vidimo, da je vprašanje o takozvani državljanski in domo-ljubni vzgoji neprestano na dnevnem redu.

Res je. Tudi naši temeljni šolski zakoni vsebujejo za-htevo, naj šola, osobito osnovna, utrjuje v mladini državljansko zavest, naj vzgaja verne, dobre in značajne državljane; toda mrtvi črki je treba dati bujnega življenja. To bo zmožel učitelj, ki je sam vnet patriot, hkrati pa išče v ta namen tudi novih potov, novih navodil.

Ni lahko vprašanje, kako privzgojiti resnično ljubezen do domovine, tako ljubezen, ki bo trajna, neomajna, zvesta tudi v bojih in viharjih, tudi ob uri, ko je treba prevzeti neljube žrtve. Zavedati se namreč moramo, da se v sedanji dobi razrvanosti, — ko se, žal, uveljav-ljajo pogubna in brezdomovinska načela egoizma, mamonizma in mate-rializma in še celo nihilizma, — čedaljebolj rušijo trdna tla poprej tako-rekoč prirojeni domovinski ljubezni; pozabiti ne smemo, da je čedalje več demoraliziranih brezdomovincev, ki jim je ugasnil čut za »sveto domo-vino«, ki pa proglašajo ono sebično in samopašno devizo: »Ubi bene —

ibi patria!« V podkrepitev tega samo dejstvo, da so vprav zadnji čas bile potrebne manifestne izjave, ki so obsojale sebične in zasebne interese ljudi, izneverjenih slovenski materi. »Vsakega, ki je bil kdaj naš, pa je prodal zdaj sebe in svoj rod, je izdajstvo za vedno pahnilo iz našega števila« — to je slovesna ekskomunikacija izdajic na Primorskem, ki pa zadene samo nekatere kraje.

Torej — ni tako lahka naloga privzgojiti trajno, neomajno ljubezen do domovine; kajti s samimi frazami se tako važna naloga ne more rešiti. Treba je iti do jedra in postaviti vzgoji domovinske zavesti neporušljiv temelj. Ta temelj ni zgrajen iz zgolj lepih besedi, iz zvenceh pesniških citatov, iz kópice sicer posnemanja vrednih vzorov, marveč mora sloneti na večnotrajnih opornikih. Ti večnotrajni temeljni kameni so bili v pomoč tudi našim odgojiteljem, ki so nam na lahek način in brez posebnega truda vcepili globoko ljubezen do rodne zemlje, do domovine, do cerkvene in svetne gosposke. Ljubezen do domovine smo v okviru prave krščanske odgoje smatrali kot dolžnost, ki je po sebi umevna. Danes, ko je svet zmaterializiran, ko išče večinoma samo ugodja, udobja in uživanja, ko ginevajo višji ideali, ko se širi mednarodno, brezdomovinsko gibanje razrednega boja, ko v tem miljeju živeča mladina čedaljebolj izgublja smisel za vzvišene cilje in vzore, — danes, pravim, bi bilo treba še bolj, še z večjim poudarkom in povsod uveljavljati prepričanje, da imamo dolžnosti do Boga, do bližnjega in dosledno tudi do domovine ter do postavne oblasti; ... »ni namreč oblasti od drugod kakor od Boga; katere pa so, so od Boga postavljene.« (Rim. 13, 1.) Uveljavljati bi pa bilo treba tudi zavest, da je vse, kar je temu protivno, ne le človeka nevredno, zanj nečastno in sramotilno, marveč tudi grešno.

Marsikaj se danes priporoča, kar naj bi krepilo v mladini domoljubno zavest: državoznanska, gospodarska, socialna vzgoja; šolske občine, negovanje narodnih iger, skavtstvo — in ne vem, kaj še vse. Od vsega pričakujejo blagoslov za domovino, občestvo in državo; toda pozabiti se ne sme, da je kri in duša kremenitega domoljubja prava krščanska odgoja. Razkristjanjenje vzgoje, razkristjanjenje naroda — pomeni razrušenje temelja, ki na njem državno poslopje najvarneje stoji; zakaj krščanski svetovni nazor mi diktira, da priznavam državo kot družabno ustanovo, ki jo hoče Bog; in da smatram ljubezen do domovine in do države kot versko-nravstveno dolžnost. **Kdor vzgaja za versko-nravstveno življenje v službi očetnjave, izpolnjuje najbolje veliko nalogo domoljubne vzgoje v sedanjosti.**

Spoštovanje, ljubezen do domovine in države mora sloneti na spoštovanju avtoritete. Kdo pa zagotovi to avtoriteto, če ne zavest odgovornosti pred najvišjo Avtoriteto; a to zavest more vcepiti

¹ Pharos, 1921, 9/10.

le krščanska odgoja. Gojenec v družini, v šoli, v delavnici in v vsakem obratu se mora pokoriti avtoriteti, ki ima trdno zaslombo edinole v avtoriteti četrte božje zapovedi. Brez priznanja in uveljavljanja te avtoritete pade vse drugo v vodo. Priznanje in uveljavljanje te zapovedi bo imelo za posledico priznanje prve avtoritete v državi; z njo se bo družilo spoštovanje in pokorščina, vdanost in ljubezen. Kot zagovornik doslej izražene misli in zgoraj postavljene teze kličem najprej splošno priznanega in svetovnoznanelega pedagoškega pisatelja, vseuč. prof. dr. Fr. W. Foersterja², ki je zapisal tole trditev: »Prava državljanska vest je zajemala doslej svojo moč iz globin osebne vesti; državljanska nepodkupljivost je bila posledica nepodkupljivosti po verstvu ožarjenega značaja. Čimbolj se sedaj že v širših krogih rušijo versko-nravni ideali, tem bolj gleda človek nase in na svoj materialni dobiček, tem bolj in tem hitreje se izgubi tudi vsak resen čut odgovornosti nasproti državní skupnosti. Državlanski red vzdržuje potem samo še najbolj umazani nagibi in preračunavanja.«

Na drugem mestu³ pa je izrazil isti učenjak tole uvaževanja vredno misel: »Domovinska odgoja brez posvečenja in brez temelja verstvene kulture — v i s i v z r a k u, je sport za neusposobljene glave, je iluzija, so sanje brez tvorne politične moči.«

V podkrepitev vodilne zahteve v vprašanju domoljubne odgoje naj navedem še dvoje tehtnih izjav iz najnovejšega časa. Katoliški škofje v Švici so objavili svojim sodržavljanom l. 1922. obširen mandat o domovinski odgoji. Iz njega povzamem samo tale značilni odlomek: »Kakor vedno — je in ostane verstvo pravi in zanesljivi temelj občne blaginje. Brez pravega verskega kvasu bi bila vzgoja pa tudi pouk brez jedra in mozga.«

Italijanski minister za prosveto, senator Gentile, sicer ni praktičen katoličan — tako vsaj so poročali časopisi —, pa je vendar prišel do istega prepričanja. Nedavno je izpovedal, kakor je bilo čitati v listu »Gazetta di Venezia«, tole:

»Prepričan sem, da ne more biti noben narod zares velik in močan, če državljani nimajo pravega verskega umevanja. Zato je potrebno, da se mladina poučuje v veri. Nobena stvar ne more nadomestiti odgojne vrednosti katoliške vere. Med vzroki, zakaj se je v Italiji oprijela duhov anarhija, je vprav propadanje in zanemarjanje verske odgoje. Odslej mora biti drugače.«

Šola, ki je poklicana, da vzgaja prave domoljube, naj se v dosego tega namena poslužuje tudi drugotnih sredstev.

² Foerster: Staatsbürgerliche Erziehung, p. 213

³ Pharos, 1921, 9/10.

Predvsem bi podčrtal tole: Kdor zna vzgajati lepe značaje, bo vzgojil tudi značajne domoljube, značajne državljane, ne pa omahljivcev, ki plašč po vetru obračajo. Plemenitost značaja se kaže v stalni težnji za tem, kar je nravno dobrega — ter v trajnem soglasju delovanja z zahtevo vesti. Ta plemenitost pa zopet zori le na gredicah krščanske odgoje. Le tista šola, ki zna mladini privzgojiti zavest odgovornosti pred najvišjim Sodnikom, — zavest, da je zagrešeno, če se človek izneveri Bogu, pa tudi grešno, če se izneveri domovini. Učitelj, ki hoče vzgajati plemenite značaje, mora biti sam tak vzor-značaj. To je tembolj potrebno, ker popolnih in plemenitih značajev danes v človeški družbi bolj malo zasledimo. Ali ne čujemo neprestano upravičenih tožb, kako malo se je zanesti na ljudi? Ali ne opazamo, da je med govorjenjem in dejanjem takozvanega modernega človeka večinoma naravnost zevajoča razlika? Ali je pretirano, če imenujemo današnji čas — »dobo slabičev in omahljivcev«? Namesto množ, ki bi bili trdni ko hrast, kadar gre za iskrenost in poštenost, se množi število grdih sebičnežev in bojazljivcev, ki jim je življensko geslo: »Kakor bolj kaže.« Manjka pač krepke moralne opore, ki naj jo da krščanska odgoja. **Plemeniti značaji zore na solncu verskega življenja. Plemeniti značaji so hrbtenica države** — in take značaje vzgajaj, kdorkoli se je posvetil šoli. Učitelj, ki je mož v pravem pomenu besede, mož verstvenega duha, npravstvenega značaja, mož — poln domovinske ljubezni in svetega navdušenja za vse, kar je resnično, dobro in lepo — tak učitelj bo mogel vzgajati dobre patriote, ne da bi bilo treba veliko govoriti o ljubezni do domovine.⁴

Toda tudi brez domoljubnega pouka ne sme ostati mladina. Ali naj bi se po šolah vpeljala tudi posebna stroka državljske vzgoje, o tem se mnenja križajo. Za priložnostno vnemanje domoljubnosti in državljske zavesti pa nudijo dovolj primerne prilike državni prazniki, spominski in zgodovinski dnevi in razni godovi.

Gorka beseda domoljubja naj se pa izpregovori pri vseh predmetih in strokah. Kakor verstvena odgoja ni in ne sme biti omejena zgolj na uro krščanskega nauka, tako se tudi domoljubno vzgojevanje ne sme vtesniti in šablonsko-suženjsko navezati samo na nekatere prilike, ko se utegne mladini vsiljevati sum, kakor da je vse napravljeno na povelje.

Ni treba poudarjati, da **verstveni pouk** že sam po sebi neti čuvstvo domoljubnosti in vzgaja domoljubne značaje. Božje razodetje nudi nešteto prilik in mnogo zajemljivih zgodovinskih podatkov, ki polagajo domoljubne vzore takorekoč na dlan. Četrta zapoved božja uči, da imamo do države stroge obveznosti in ne le pravice. Le tedaj, če vsak državljani stori svojo dolžnost, bo mogla tudi država biti kos svoji nalogi in širiti občni blagor. Neposredne dolžnosti, ki vežejo v vesti vsakega državljan — tako nas uči četrta božja zapoved — so pokornost in zvestoba, spoštovanje zakonov in gospóske; kajti oblast je

⁴ Pharus, 1911, 8

od Boga. »Vsak človek bodi višji oblasti podložen; ni namreč oblasti od drugod kakor od Boga; katere pa so, so od Boga postavljene.«⁵ Tako je pisal apostol narodov — sv. Pavel Rimljanom. Svojemu prijatelju Titu pa je sporočil: »Opominjaj (vernike), naj bodo poglavarjem in oblastnikom podložni, poveljnikom pokorni...« (Tit. 3, 1.) — Neposredna dolžnost do države, ki jo veleva četrta božja zapoved, je tudi plačevanje davščin. »Dajte vladarju, kar je vladarjevega,« je odgovoril božji Učenik postave, ko so ga Judje skušali. (Mat. 22, 17.) »Dajte vsakomur, kar ste dolžni: davek, komur davek; dac, komur dac; strah, komur strah; čast komur čast« — ta opomin je zapisan v listu velikega apostola. (Rim. 13, 7.)

Posredne dolžnosti in čednosti, ki so utemeljene v četrth božji zapovedi, in jih uči krščanska morala, so: Č u t z a s k u p n o s t, s k r b z a s p l o š n i b l a g o r. Vsak za vse, vsi za vsakega — kakor členki v verigi! To je načelo, ki se ne sme odrivati, če hočemo, da bo skupno življenje napredovalo v redu in harmoniji. »Čut za splošni blagor«, ta postulat ima veljavno sankcijo samo v četrth božji zapovedi; brez nje je prazno reklo, ki visi v zraku. Izkušnja uči, da humanost framazonstva, da bratstvo socializma vselej odpove, kadar bi bilo treba prevzeti občutne žrtve.

Č u t z a s p l o š n o s t vsebuje n. pr. dejansko vnemo za domače ljudstvo; sodelovanje v prosvetnih in izobraževalnih organizacijah, delavnost, varčnost, lep zgled v vsakem oziru.

Če pogledamo dalje v knjigo božjega razodenja, kje najdemo lepše vzore domovinske ljubezni, kakor vprav v sv. pismu! Ali ni sam včlovečeni božji Zveličar najlepši vzor ljubezni do svojega ljudstva in do zemlje, ki jo je kot človek mogel imenovati svojo domovino? In lepi zgledi junaštva, domoljubne požrtvovalnosti — kakor so judovski duhovnik Matatija, vojvoda Juda Makabejec, neustrašna in boja-boječa Judita, pobožna devica Estera i. dr. — ali ne vzbujaajo občudovanja med mladino?

Med svetnimi predmeti, ki se pri njih brez vsiljevanja da uspešno državoljubno vplivati na mladinska srca, omenjam zlasti **jezikovni, zgodovinski in zemljepisni pouk**.

Lepota slovenskega jezika je splošno priznana, a jo je treba mladim gojencem tudi osvetliti in razjasniti, da se bodo s ponosom ogrevali za ljubo materinščino. Imamo mojstrske umotvore domačih slovstvenikov, ki naj ne bodo skriti biseri. Z materinščino neguje šola hkrati tudi srbohrvaški jezik, kar je brez dvoma velika opora in neizbežno sredstvo za prijateljsko sožitje in soglasje vseh državljanov širše naše domovine.

Pri večjih učencih bi se s pridom mogle priporočati za spisovne izdelke primerne naloge, ki bodo po pripravi zanje, po tendenci in po vsebini izdatno podpirale domovinsko odgojo ter budile državljan-sko zavest. (Take naloge bi bile n. pr.: »Kaj imam od domovine [države]

⁵ Rimlj. 13, 1.

in kaj ji dolgujem?« — »Temelji ljudskega blagostanja.« — »Pomen splošne vojaške obveznosti.« — »Zakaj plačujemo davke?« — »Ljubezen do domače grude.« — »Kako naj se obnašamo do državljanov drugega jezika?«)

Tudi spoznavanje in umevanje narodne pesmi, ki se v nji izraža narodovo čuvstvovanje, narodni ponos, ljubezen do domačnosti, spoštovanje verskih čuvstev ter narodnih šeg in običajev — utegne dvigniti vsaj za nekaj stopinj domoljubno zavest mladih državljanov.

Izdaten pomoček za domoljubno odgojo je gotovo zgodovina, osobito zgodovina lastne domovine; in domoznanstvo. Zgodovina je učiteljica narodov — ter nas seznaja z vzor-junaki in borilci za domovino, kakor z duševnimi velikani, ki so z duha svetlim mečem pripomogli očetnjam do veličine. Sedanjost je produkt preteklosti; iz preteklosti naj se uči mladina spoznavati in ceniti to, kar imamo in uživamo.

Mladina bo tembolj vzljubila domačo zemljo, čimbolj jo bo spoznala. V to bo pripomoglo smotreno zemljepisno poučevanje združeno po možnosti tudi z dejanskim ponazorovanjem in obiskavanjem naravnih lepot in krasot po domovini, osobito tudi takih krajev, ki so zgodovinsko pomenljivi in splošno znameniti.

Še nekaj spada nujno v okvir momentov, ki jih ob negi domovinskega navdušenja ne kaže prezreti: spoštovanje, ljubezen in češčenje narodnih svetnikov, zlasti slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda. Poudariti je treba, da je češčenje obeh solunskih bratov vsem državljanom SHS skupno in vsled tega prikladno, neiskano sredstvo, ki pospešuje tudi versko zблиžanje.

»Versko delovanje sv. Cirila in Metoda je tako spojeno z našo politično zgodovino, da bi morali tej svetli točki v naši temni davnosti posvetiti več pozornosti, ako hočemo uspešno gojiti domovinsko ljubezen. Opozarjanje na požrtvovalno delovanje svetih slovanskih apostolov, proslavljanje njunega spomina, češčenje njunega svetniškega zgleda — tvori važno poglavje verske in domovinske vzgoje (naše mladine) in našega ljudstva.«⁶

* * *

Izven šole (seveda tudi v šoli) bo učitelj izpričeval svojo ljubezen do domovine ter to ljubezen presajal v doraščajoči rod, če bo mlade junake trajno vodil po poti zdržnosti in abstinence; če bo odvrčal vse, ki ima nanje kaj vpliva, od alkohola in razuzdanosti, v nemal pa zlasti za pošteno delavnost in marljivost. Delo podeli človeku nekako plemstvo, ga vadi v premagovanju samega sebe, utrjuje značajnost. Delo pripomore do blagostanja posamezniku — pa tudi celoti, skupnosti, državi. Delo, če je modro urejeno, utrjuje zdravje, odvrča od hudega; kdor je vesten, skrben

⁶ Glej F. G.: Sv. Ciril in Metod — v »Slovincu« 5. julija 1924.

za delo, nima časa, da bi ga motile zlobne misli, grešne nakane, škodljivi naklepi. Zdi se, da se pomen in vrednost dela — duševnega in telesnega — morda le premalo naglašata. V tej sodbi me potrjuje dejstvo, da velik del sodobnikov išče le prilike, kako bi kratkim potem obogatel in udobno živel. — Komur ni ravno potreba, da bi si moral s trdom in znojem služiti vsakdanji kruh, naj se pa prostovoljno žrtvuje za blagor bližnjega in sodeluje v dobrodelnih društvih, naj lajša bol siromaku, naj se žrtvuje tam, kjer bo domovini najboljše in najlepše koristil.

Kar pa največ izda v šoli in izven šole, kar je pri vzgoji — tudi pri domoljubni — »conditio, sine qua non...« je zgled. Mlad človek se bolje in hitreje uči z očmi, nega z ušesi. Zgled je najvplivnejši pomoček državljske odgoje, ker je najnaravnejši. Učiteljevo vneto in zvesto službovanje v šoli, njegovo točno izvrševanje stanovskih obveznosti — je pravzaprav najboljši dokaz državljske zavednosti. Pospeševanje šolstva je hkrati delo za prospeh državljskega življenja; zakaj šola je tista blagodejna ustanova, ki pravzaprav utemeljuje bodočnost države. Nikjer ne more učitelj bolje koristiti državi, jo dvigniti, kakor z navdušenim, vestnim in zavestnim delovanjem v šoli. Pravilno in službenozvesto učiteljevanje mu prisodi častno priznanje zaslužnega patriota.

Da se bo mogel docela žrtvovati temu patriotičnemu udejstvovanju v šoli in izven nje, naj upošteva naslednja navodila:

a) Izogne naj se vsemu strankarstvu, ki bi ga odvrčalo od intenzivnega dela v šoli in bi mu jemalo ugled pri starših ali njih namestnikih; kajti dolžnost njegova je, da vzgaja otroke vseh staršev z enako ljubeznijo in skrbljivostjo. Po navodilu božjega Učenika: »Kdor ni z menoj — je zoper mene,« — naj se učitelj povsod in vselej poteza za resnico in pravico, za vero in nравnost, za narodnost in za vse, kar koristi splošnemu blagru, skupni domovini.

b) Ako se pojavi ta ali druga socialna stiska, pomagaj učitelj, kar se da, in vplivaj tudi na druge, da bodo lajšali bedo.

c) Učitelj imej pred očmi, da je ugoden razvoj socialnih odnošajev pa tudi prospeh in blagor celotne domovine v prvi vrsti odvisen od versko-nravnega duha, ki naj prepaja vse družabne sloje ter priganja k vztrajnemu delovanju. V verstvu so najgloblje korenine pravega patriotizma. Le kdor da Bogu kar je božjega, bo dal tudi vladarju (domovini, državi), kar je vladarjevega. Verstvena in nравstvena mladina — bo tudi narodna in hkrati najboljša garancija za bodočo srečo in veličino domovine.

Resolucije.

Ker je v dejanski ljubezni do domovine zasidrana moč in opora države ter varstvo proti sovražnim nakanam od zunaj in znotraj, — ker je učiteljstvo prvo poklicano, da »sveto služi sveti domovini«, naj to prvo nalogo »sveto« izvršuje po teh-le smernicah:

1. Vzgojo domovinske ljubezni je treba nasloniti na neporušljiv temelj pristne krščanske odgoje. — »Kdor vzgaja za versko-nravno življenje v službi očetnjave, najbolje izpolnjuje veliko nalogo domoljubne odgoje v sedanjosti.«

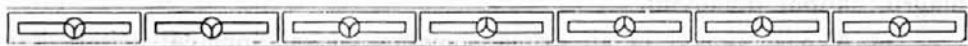
2. Plemeniti značaji so hrbtenica države. Kdor zna vzgajati prave značaje, bo vzgojil tudi značajne domoljube, značajne državljane. Plemeniti značaji zore le na solncu verskega življenja.

3. Mladina ne sme biti brez izrazitega pouka o vrednosti, potrebi in lepoti domoljubne čednosti. V to naj se izrabljajo vse panoge šolskega poučevanja:

a) Verstveni pouk, ki že sam po sebi neti čuvstvo domoljubja. (Četrta božja zapoved, svetopisemski zgledi in vzori; posredne in neposredne čednosti, ki so utemeljene v četrti božji zapovedi.) b) Jezikovni pouk, ki je prav izdaten pomoček za domoljubno odgojo. (Izrabi naj se lepota materinščine, mikavnost narodne pesmi; goje naj se spisovne naloge, ki bude in utrjujejo domovinsko vnemo.) c) Zgodovina, učiteljica narodov, slovanska zgodovina — Sv. Ciril in Metod, domača zgodovina, ki seznanja mladino z vzornimi junaki vseh vrst, zlasti z odličnimi domoljubi, ki je domovina nanje ponosna, č) Zemljepisje in domoznanstvo, ki naj priljubi mladini zlasti domačo grudo.

4. V šolskem letu in izvenšolskem življenju bo izpričal učitelj in tudi budil iskreno domoljubje, ako bo mlade junake trajno vodil po poti zdržnosti, abstinence, ako jih bo vnemal za delo in marljivost.

5. Predvsem pa bo domoljubno deloval in vzgajal učitelj, ki je sam zgled marljivega in nepristranskega delavca v šolskem poučevanju, vzor skrbnega odgojitelja, zvestega državljana in iskrenega katoličana.

O šolstvu v republiki Avstriji.

I. Dolenec.

Ko sem po šestih letih prišel v letošnjih počitnicah koncem julija zopet za nekaj dni na Dunaj, me je seveda zanimalo predvsem vprašanje, koliko se je spremenilo šolstvo po preobratu. Stopil sem v stik z nekaterimi srednješolskimi profesorji; nekatere sem poznal že iz dobe, ko smo skupaj študirali na dunajski univerzi, z drugimi sem se pa seznanil šele sedaj. Seveda sem izvedel največ o srednjem šolstvu. Čul sem pa tudi marsikaj splošnega zlasti o organizaciji katoličanov na šolskem polju in o potoku verouka na srednjih šolah, dobil sem malo vpogleda v novejšo šolsko slovstvo itd. Zato se mi je zdelo umestno, da na kratko seznanim tudi slovenske šolnike z vtisi, ki sem jih odnesel iz občevanja z njihovimi dunajskimi tovariši.

Slično društvo kakor naša »Krščanska šola« imajo na Dunaju pod imenom: Erziehungs- und Schulorganisation der Katholiken Österreichs (Dunaj I, Stephansplatz 6. Ta organizacija je naslednica nekdanjega »Kath. Schulverein«-a.) Izdaja glasilo »Die Schulwacht«, ki bo izhajalo od septembra 1924 dalje mesečno. Naročnina znaša na leto 16.000 K. + 6000 K za poštnino v inozemstvo. Društvo je izdalo tudi vrsto brošur (doslej 24 po številu) o perečih šolskih vprašanjih. Razgovarjal sem se z enim izmed treh društvenih tajnikov, s srednješolskim profesorjem T., ki mi je prav rad podal informacije o društvenem delovanju.

»Kakor vidite,« je pripovedoval, »je naša pisarna zelo obširna. Razpolagamo s precej sobami in imamo nastavljenih več pisarniških moči. Odbor pa vrši seveda svoje delo popolnoma brezplačno, čeprav nam vzame društvo ves prosti čas. Saj smo priredili samo v minulem šolskem letu na Dunaju okroglo 350 predavanj o šolskem vprašanju.

Stališče naše organizacije je prav težavno. Odkriti nasprotniki so nam svobodomisleci vseh strank, zlasti socialisti; ti vsi imajo s šolo čisto drugačne namene kakor mi. Pa tudi krščansko-socialna ali »krščansko-nemška« (»christlich-deutsch«) politična stranka, kakor se imenuje, nas gleda po strani kot prenapeteže in se boji kulturnega boja — kakor da bi ga že davno ne imeli! Naša nesreča je pač to, da je tudi v krščansko-socialni stranki preveč mlačnežev, preveč »tudi-katolikov«, ki se pa katoliškega imena dostikrat sramujejo, premalo pa katoličanov po mišljenju in življenju. Takih kristjanov, ki se po svojem življenju ne ločijo bistveno od drugih modernih poganov, najdete tudi med voditelji krščansko-socialne stranke. Zato pa ne morejo imeti umevanja za odločno katoliško akcijo in gledajo v naši organizaciji predvsem kalivko miru.«

»Pa duhovščina je vendar na vaši strani?«

»Deloma pač. Močno zaslonbo imamo zlasti na kardinalu nadškofu Pifflu. Toda dunajska duhovščina, ki pač živo občuti nevarnost, ki preti krščanski vzgoji mladine, je z delom preveč obremenjena, da bi se mogla zanimati še za kaj drugega nego za svoje najožje stanovske dolžnosti. V župnijah, ki štejejo po 70.000—80.000 duš, sloni vse delo na treh ali štirih duhovnikih. Duhovščina po deželi se pa ne zaveda povsod velike nevarnosti, ki preti krščanski vzgoji v vsej Avstriji. Kakor veste, tvori sedaj Dunaj posebno »deželo« v državni zvezi Avstrija; Nižja Avstrija je postala dežela brez glavnega mesta, Dunaj pa glavno mesto brez dežele. Na Dunaju je seveda deželni šolski svet v socialističnih rokah. Glöckel vlada nad dunajskim šolstvom. Dežele so po večini krščansko-socialne. Toda socialnim demokratom manjka v Avstriji samo 320.000 glasov do absolutne večine! Ni izključeno, da pride kdaj tudi osrednja vlada v Avstriji čisto v socialistične roke. Krščanski socialci so izgubili med širokimi sloji ljudstva mnogo simpatij radi svojega stališča v vprašanju stanovanjskih najemnin; zagovarjajo zahtevo, da naj se najemnine povišajo

na 6000 kratno predvojno najemnino; poleg tega naj seveda plačujejo stranke kakor doslej vse prispevke za vzdrževanje poslopja. Ljudje so pač pri nas premalo zavedni; ne vedo, da glasujejo s tem, če se pridružijo pri volitvah socialistom radi najemninskega vprašanja, tudi za odpravo verouka in verske vzgoje iz šole. Saj bodo že letos uvedli v eni dunajski šoli moralni pouk na brezverski podlagi. Duhovščina po deželi se boji kulturnega boja; moje prepričanje pa je, da bi cerkev pri nas gmotno in idealno bolje stala, če bi se ločila od države.«

»Kako stališče pa zavzema dunajska šolska oblast proti privatnim šolam?«

»Tolerirajo jih že radi tega, ker je naučni minister za vso državo krščanski sociallec. Toda šikanirajo jih na vse načine. Prav tako šikanirajo tudi katehete na ljudskih šolah. Kakor veste, je pri nas na osnovnih in srednjih šolah verouk obvezen, verske vaje pa ne. Za vsako malenkost se zahteva proti katehetu disciplinarna preiskava. Tudi učitelji katoliškega mišljenja preživljajo težke čase. Izmed 540 šolskih voditeljev na Dunaju jih je še samo 40 do 60 katoliškega mišljenja. Druge so večinoma upokojili. Med šolskimi voditelji so tudi štirje brez konfesije. Hvala Bogu, da je med učiteljstvom na Dunaju toliko naših somišljenikov. Dve tretjini dunajskega ljudskošolskega učiteljstva se strinjata z načeli naše organizacije. Moje prepričanje je, da se moramo baš vestnosti teh učiteljev zahvaliti, da se vzdržuje naše šolstvo kljub reformam, ki niso dosti prida, še vedno na precejšnji višini.

Naš ideal je holandski šolski zakon. Starši naj odločajo, ali se bo njihov otrok vzgajal v verskem ali verskoindiferentnem duhu. Nič za to, če se ustanovi na Dunaju par šol, kjer se ne bo poučeval verouk! Škoda, ki s tem nastane, ni v nikakem razmerju z dobičkom, ki bi ga imela naša mladina od šol, prežetih z verskim duhom. Verske šole bi tudi na Dunaju — da o deželi niti ne govorim — po številu učencev daleč prekašale versko indiferentne šole. Starši instinktivno čutijo, da se bo učitelj, ki je kristjan po mišljenju in življenju, s tem večjo vestnostjo posvetil vzgoji njihovih otrok, čim bolj bo sam res krščanski. Saj že sedaj nekateri voditelji socialnih demokratov pošiljajo svoje otroke v naše katoliške zasebne šole.«

»Katera glasila pa izdajajo vaše šolske organizacije?«

»Mi izdajamo »Die Schulwacht«, ki je namenjena predvsem staršem. Po novem šolskem zakonu mora biti pri vsaki šoli tudi društvo staršev (Elternverein). Ob pričetku šolskega leta bodo volitve odbora teh društev staršev. Mi se moramo potruditi, da se bodo tudi naši ljudje udeleževali dela v teh društvih. Ta društva lahko prav uspešno gojijo stik med šolo in domom.

Za učitelje pa izhaja »Österreichische pädagogische Warte«. Upravištvu: XVIII, Semperstr. 45. Izhaja mesečno in stane za Avstrijo 25.000 K.

Stike imamo pa tudi s sličnimi organizacijami v drugih državah. Veselilo bi nas, če bi dobili kdaj kako informacijo tudi iz vaše države.«

b) O verouku in verskih vajah na srednjih šolah.

V V. dunajskem okraju poučuje na humanistični in realni gimnaziji, ki sta združeni na istem zavodu, verouk profesor D., ki bi o njem lahko rekel z Goethejem:

»... ein Jüngling näher dem Manne.
Dieser kannte das Leben, und kannte der Hörer Bedürfnis,
war vom hohen Werte der heiligen Schriften durchdrungen,
die uns der Menschen Geschick enthüllen, und ihre Gesinnung;
und so kannt' er auch wohl die besten weltlichen Schriften.«

Sprejel me je v svoji delavnici, bogato založeni z znanstvenimi knjigami; posebno dobro so bili med avtorji zastopani filozofi vseh svetovnih naziranj.

»To Vam je znano,« je pričel po kratkih uvodnih besedah, »da je pri nas na srednjih šolah verouk obvezen, verske vaje pa neobvezne. O uspehih, ki jih dosegam pri učencih s svojim delom v šoli po vojni, moram reči, da ne zaostajajo za uspehi pred vojno. Res je, da je za vsakega katoličana verouk neločljivo združen z verskimi vajami. Saj vera ni kaka teorija, vera je življenje. Mi poučujemo verouk baš radi tega, da bi naša mladina po veri živela. Zato je naravno, da skušam jaz kot veroučitelj to zopet združiti, kar je država ločila. Vsako nedeljo imam v gimnazijski kapeli službo božjo: kratek nagovor s sv. mašo, ki se je udeležujejo dijaki prostovoljno. K tej službi božji vabim tudi starše. Seveda poučujem dijake v šoli o verskih dolžnostih, ki jih jim nalaga katoliška veroizpoved, in se zanimam tudi za vprašanje, kako izpolnjujejo dolžnost nedeljske maše. V vsakem razredu sta morebiti dva ali trije, ki verskih dolžnosti ne spolnjujejo. V gimnazijsko kapelo jih pride morebiti dobra tretjina; ostali gredo v javno cerkev s svojimi starši. Včasih mi je to še ljubše, nego če bi prišli otroci k šolski maši; mislim si, da gre marsikak oče s sinom v cerkev, ki bi sam ne šel. Nadzorstvo v cerkvi imajo mesto profesorjev osmošolci, ki mi strežejo tudi pri sv. maši. Pri sv. maši molijo dijaki do evangelija glasno po mašnem obredniku; tudi berilo in evangelij jim bere v nemškem prevodu dijak, ki jasno izgovarja. Nato sledi petje. Šolska uprava mi računa nedeljsko službo božjo z ekshorto za dve tedenski uri kakor pred vojno.«

»Ali plača država tudi pevovodjo pri službi božji?«

»Tudi. Še prispevek za druge cerkvene potrebščine dobivam. Pred par leti so ga nam hoteli odtrgati. Naš ravnatelj, ki sicer ni moj somišljenik, ki se pa z njim vedno prav dobro razumem, me pokliče nekoč in mi reče: 'Gospod kolega, v šolskem proračunu ni sedaj nikake postavke več za potrebščine pri službi božji!' 'Saj jih jaz niti ne potrebujem, gospod ravnatelj!' sem odgovoril. 'Jaz bom kar v šoli povedal dijakom, da naj sporoče staršem mojo prošnjo, naj pošljejo prostovoljne prispevke za vzdrževanje službe božje — pa bom dobil več, nego mi da država!' 'Gospod kolega, nikari še ne storite tega! Počakajte še malo, bom o stvari še

enkrat poročal šolski oblasti.' In čez nekaj dni me obvesti, da so krediti za službo božjo — ki so itak čisto neznatni — zopet dovoljeni. Glöckel se je ustrašil volivcev.«

»Kaj pa šolska spoved in sv. obhajilo?«

»Vsako leto imajo dijaki tri dni proste, da opravijo ob začetku in sklepu šolskega leta in o veliki noči spoved in sv. obhajilo. Še duhovne vaje imamo pred veliko nočjo. Dijaki pridejo k skupnemu sv. obhajilu v izredno velikem številu. Na našem zavodu imamo 240 katoličanov; skoro polovico zavoda tvorijo namreč židje, protestanti itd. Od teh 240 jih pride k skupnemu sv. obhajilu vsakokrat nizko računano dobrih 200.

Doba po vojni je prinesla to dobro, da je duhovnika zelo približala ljudstvu. Mnogo uspehov glede verskih vaj dosežem s tem, ker se večina dijakov v svojih dvomih obrača name. Če dijaki kaj slišijo ali bero, kar nasprotuje krščanstvu, me takoj vprašajo v šoli. Jaz jim pustim v tem oziru največjo svobodo; vsakdo lahko izreče svoje pomisleke. Bil sem svoje dni gojenec tübinske teološke fakultete, ki je bila zlasti v enem oziru prvovrstna: bila je zelo kritična. V Tübingenu so namreč teološke fakultete različnih konfesij; zato si med seboj zelo gledajo na prste. Tako sem se seznanil kot bogoslovec z neštetimi ugovori proti katoličanstvu. To mi sedaj v šoli zelo prav pride. — Tudi starši zahajajo v šolo prav pridno vpraševat po napredku svojih otrok. Menda nima noben profesor toliko obiskov kakor jaz. Seveda: jaz sem edini učitelj, ki poučuje vsakega dijaka katoliške veroizpovedi, ker sem edini katehet na vsem zavodu, verouk je pa obvezen v vseh razredih.«

»Ali more na tako velikem zavodu poučevati verouk en sam profesor?«

»Naš zavod ima 15 razredov; popolno humanistično gimnazijo in nekaj razredov nižje realne gimnazije, ki so kot sporednice priključeni humanistični gimnaziji. Naša šolska uprava štedi; zato dovoli, da so v nekaterih razredih samo katoliški učenci, v nekaterih pa samo ali v pretežni večini drugoverci. Pri verouku pridejo v katoliške razrede tudi tisti katoliški dijaki, ki so v razredih s pretežno večino drugovercev. Seveda morava imeti s tovarišem rabincem in pastorjem pouk istočasno. Na ta način si prihrani država stroške za pomožnega veroučitelja.

Pri nekaterih dijakih je moje delo seveda vsaj navidezno brezuspešno. Življenje po veri zahteva tudi žrtve in kdor ni pripravljen položiti tudi kake žrtve na oltar svojega prepričanja, pri tem res ne vem, ali bi ne bilo vseeno, če bi verouka sploh ne obiskoval. Cerkev ne potrebuje števil, ona potrebuje ljudi, ki bodo po veri živeli. Jaz sem v načelu za holandski šolski sistem.«

Kazalec na uri se je bil pomaknil že znatno čez poldan. Pred odhodom vprašam ljubeznivega in duhovitega moža, ki je kljub svojemu zatrjevanju, da se bavi predvsem s filozofijo, kazal toliko umevanja naše dobe, še to-le:

»Dovolite še eno vprašanje, ki ni v nikaki zvezi z najinim šolskim razgovorom, ki bi pa o njem vendar rad slišal Vašo sodbo. Kako stališče zavzemajo krščanski socialci v vprašanju restavracije Habsburžanov?»

Profesor D. me pogleda malo po strani in reče: »O Habsburžanih je predvsem jasno to, da je njihova restavracija — u t o p i j a. Za njihovo restavracijo se sicer trudi mala skupina, ki izdaja tudi svoje glasilo; mesečnik »Morgenrot« in tednik »Volkssturm«. Uspeha pa ne bo imela nikakega.«

c) Spremembe v srednjem šolstvu.

Naše srednješolske profesorje bo predvsem zanimalo, da imajo njihovi stanovski tovariši v Avstriji že od novembra 1918 o b v e z n o stanovsko organizacijo V. d. M. (= Verein der Mittelschullehrer) za stanovska, socialna in gospodarska vprašanja. Organizacija je nepolitična in nadstrankarska. Kulturna vprašanja ne spadajo v njen delokrog — v kolikor se jim seveda taka stanovska organizacija sploh more izogniti — ampak se rešuje v posebni učiteljski zbornici. Organizacija izdaja mesečnik »Der Mittelschullehrer«, ki ga dobivajo vsi člani brezplačno, t. j. vsi ga morajo plačati s članarino. Za inozemstvo stane 40.000 K. (Naroča se pri prof. K. Pilizottiju na Dunaju XIII, Astgasse 3.) List ima vsako četrtletje znanstveno prilogo Zeitschrift für die österreichischen Mittelschulen, ki izhaja z vladno podporo. Organizacija prav dobro uspeva in je priborila profesorjem nekatere pravice, o katerih se v predvojni dobi nikomur ni niti sanjalo. Tako n. pr. stavi sedaj terno-predlog za imenovanje ravnateljev in profesorjev na srednjih šolah učiteljski zbor tistega zavoda. Pri konferenci se izvoli referent, ki pregleda vse prošnje za razpisano ravnateljsko ali kako drugo mesto in potem poroča konferenci. Za referenta se izvoli navadno najstarejši član učiteljskega zbora ali vsaj eden izmed starejših učiteljev. Ministrstvo se skoro brez izjeme drži predlogov učiteljskega zbora. Pri imenovanju ravnateljev se gleda na to, da se ne imenuje ravnateljem vedno samo učitelj z zavoda, kjer je mesto razpisano, ampak približno v polovici slučajev profesor z drugega zavoda.

Na ta način si je priborilo srednješolsko učiteljstvo precejšnjo neodvisnost od političnih strank. Gotovo je, da pozna učiteljski zbor sam najboljše prednosti in napake posameznih učiteljev. Če ga vodi pri »volitvi« skrb za blagor zavoda, je brezdvomno, da pridejo na vodilna mesta osebe, ki to tudi zaslužijo. Slaba stran — in vse na svetu ima svojo dobro in svojo slabo stran — te naprave je pa med drugim ta, da bi se lahko zgodil slučaj, da bi profesorji volili ravnatelja tako, kakor so nekdaj nemški volivni knezi cesarja: izvolili so tistega, ki so se ga najmanj bali. Sicer je pa odločitev v rokah ministrstva in učiteljski zbori morajo itak gledati na to, da spravijo v terno tudi kandidata, ki bo ministrstvu po volji. V celoti pa se mora smatrati ta institucija za veliko zaupnico, ki jo je izrekla vlada srednješolskim profesorjem.

Vsak mesec je določen en dan za »potovalni dan« (»Wandertag«). Udeležba ni obvezna ne za dijake in ne za profesorje; je pa seveda od obeh strani precej obilna, sicer bi bilo ministrstvo potovalni dan že ukinilo. Učitelj pelje učence na daljši izlet v dunajsko okolico, celo na vrhove v Alpah. Ob slabem vremenu obiščejo skupaj muzeje, tovarne, kolo-dvore itd. Voditelju izleta se povrnejo potni stroški in izplača se mu dnevnic. Če se je redno udeleževal potovalnega dne, se mu računa to tudi kot nadura. (Obširneje o tem: Der Mittelschullehrer VI, str. 709 in 740.)

Stroške za potovalni dan krije zavod večinoma iz prispevkov di-jakov. Dijaki plačujejo namreč vsako polletje prispevek za mladinske igre, prispevek za učila in prispevek za šolske potrebščine v skupnem znesku kakih 50.000 K. Revne dijake lahko oprošča od plačevanja pri-spevka za igre popolnoma ali delno kar razrednik. Prispevek za učila in šolske potrebščine mora vsakdo plačati. Inozemci plačajo petkrat toliko kakor domačini, če se jim ne dovoli enakopravnost z domačini; brez prošnje se dovoli enakopravnost dijakom iz Češkoslovaške in iz Nemčije.

Tudi šolnina je ostala (160.000 K polletno, za inozemce 800.000 K). Plačujejo jo samo premožni in tisti dijaki, ki slabo napredujejo. Od plačevanja oprošča učiteljski zbor; proti odločitvi učiteljskega zbora je do-voljen priziv na dež. šolski svet.

Učna obveznost profesorjev je ista kakor pri nas, plače so pa ne-koliko višje. Zasebne ure se plačujejo na Dunaju povprečno po 40.000 do 60.000 K (kakih 50 do 70 Din, kakor je pač kurz).

V političnem oziru je med profesorji znatno najmočnejša nemško-nacionalna struja; za njimi pridejo »krščansko-nemški«, ki imajo tudi svojo posebno organizacijo poleg splošne skupne organizacije; najšibkejši so socialisti (predvsem židje).

č) Razni tipi srednjih šol.

V Avstriji imajo humanistično in realno gimnazijo kakor pred vojno. Število realnih gimnazij je v zadnjem času zelo narastlo. Nekateri večji zavodi imajo v istem poslopu humanistično in realno gimnazijo; a-razredi so humanistični, b-razredi realni. Ker je v Prusiji zopet zmagala huma-nistična smer (gl. »Sl. Narod« 1924, št. 181) in ker je znano, da je kljub vsem diferencam zgled Prusije v mnogih ozirih za Nemce merodajen, moramo pričakovati, da bo humanistična gimnazija (z grščino) ostala tudi v bodoče v Avstriji poleg realne gimnazije.

Pouk v latinščini se je razširil v toliko, da se ne berejo več samo klasiki zlate in srebrne rimske književnosti, ampak tudi komedije in srednjeveški pisatelji. Šolska izdaja krščanskih cerkvenih pisateljev je že v tisku; obsegala bo odstavke iz spisov sv. Avgušтина (Confessiones, De civitate Dei), sv. Hieronima in Tertuliana.

Kot strokovna lista sta med avstrijskimi klasičnimi filologi razšir-jena zlasti Wiener Blätter für die Freunde der Antike (uprava: Dunaj IX,

Postamt Nr. 69, Postfach) in Das humanistische Gymnasium (B. G. Teubner, Leipzig).

V naučnem ministrstvu imajo poseben oddelek za reformo šolstva (»Reformabteilung«), ki je za p o s k u s ustanovil še dva tipa srednje šole:

a) »Splošna srednja šola.«

To srednjo šolo bi moral v krajih, kjer se sploh nahaja kaka srednja šola, vsak otrok obiskovati. Imela bi štiri razrede. Učenci bi bili razdeljeni v dva oddelka po nadarjenosti. To je po mojem mnenju najvažnejša sprememba v organizaciji srednjega šolstva v Avstriji. Ali je ta sprememba srečna, to je vprašanje zase. Mišljena je stvar takole: Po dovršeni osnovni šoli (»Grundschule«), ki je skupna za bolj nadarjene in srednje nadarjene — duševno zaostali otroci imajo itak svojo posebno šolo — morajo prestopiti vsi učenci v srednjo šolo, v takozvano »splošno srednjo šolo«, ki jo radi tega imenujejo Nemci »Pflichtmittelschule«. Pri vstopu v to srednjo šolo bi pa profesorji razdelili učence v dva oddelka: v oddelek I za bolj nadarjene in v oddelek II za manj nadarjene. Ta razdelitev bi se izvršila na podlagi spričeval, ki bi jih učenci prinesli iz ljudske šole. Priporoča se, da bi se po možnosti srednješolski učitelj, ki bi učence razdeljeval, osebno posvetoval o posameznih učencih z ljudskošolskim učiteljem, ki je poučeval učenca v 4. razredu. Tudi med šolskim letom bi se učenec iz oddelka I lahko premestil v oddelek II, pa tudi — čeprav znatno težje — iz oddelka II v oddelek I. Učna snov bi se pri predmetih, ki so lažji (n. pr. verouk, lepopisje, risanje, petje, telovadba), jemala v obeh oddelkih v istem obsegu in učenci obeh oddelkov bi se na manjših zavodih poučevali skupaj. Pri pouku v jezikih, v zemljepisju, zgodovini, aritmetiki, geometriji, prirodopisju in fiziki bi pa bili otroci ločeni po nadarjenosti. V oddelku I bi se poučevali ti predmeti v večjem obsegu kakor v oddelku II, kjer bi se vzelo pač toliko, kolikor bi se moglo. Učitelj bi imel v tem oziru precej svobode. Vendar bi moral gledati na to, da vzame v oddelku II toliko, kolikor se sedaj zahteva na meščanski šoli. Odderek II splošne srednje šole naj bi torej nadomestil meščansko šolo, ki naj bi v krajih s splošno srednjo šolo sploh izginila. Na splošni srednji šoli naj bi poučevali poleg srednješolskih profesorjev tudi učitelji meščanskih šol. Vedno bi pa moral v oddelku I in v oddelku II poučevati isti predmet tudi isti učitelj.

Na vsej splošni srednji šoli, ki bi imela štiri razrede, bi ne bil noben tuj jezik obvezen. V oddelku II bi se sploh noben tuj jezik niti neobvezno ne poučeval; v oddelku I bi se pa učenci III. razreda lahko odločili ali za latinščino ali za francoščino (angleščino), ki bi pa bila potem zanje obvezna tudi v IV. razredu.

Seveda bi izobrazba absolventa štirih razredov oddelka II nikakor ne bila enaka izobrazbi njegovega tovariša v oddelku I. Zato bi tudi

njih pravice ne bile enake. Absolvent oddelka II bi smel iti samo na nižjo strokovno šolo, dočim bi bila absolventu oddelka I odprta pot na višjo strokovno šolo ali pa na višjo srednjo šolo.

Dobra stran te splošne srednje šole bi bila ta, da bi slabi učenci ne ovirali napredka boljših. Bridko bi pa bilo pri tem, da bi oddelek II veljal pač splošno za »Trottelklasse«, najsi bo ta psovka še tako neopravičena; mnogi učenci bi se čutili užaljene, če bi morali iti v oddelek II, pa tudi njihovi starši. Dosegla bi se sicer selekcija bolj nadarjenih in slabo nadarjenim bi bil skoro onemogočen obisk višje gimnazije, kar bi ne bila nikaka nesreča zanje. Čemu siliti otroka k delu, za katero ga narava ni usposobila, in ga tako odvrniti od poklica, kjer bi lahko uspešno deloval? Toda to se da doseči na način, ki je manj mučen: pri vstopu v srednjo šolo naj se zahteva strog sprejemni izpit; uvede naj se za učence, ki slabo uspevajo v srednji šoli, šolnina, ki bo tudi preganjala delomržneže ali nezmožne s srednje šole; na drugi strani naj se pa omogoči dobrim učencem meščanskih šol vstop na višjo realko, morebiti na podlagi posebnega sprejemnega izpita ali pripravljalnega tečaja.

Sicer se je pa splošna srednja šola za poskušnjo že uvedla na nekaterih dunajskih meščanskih šolah, ki so se pretvorile s tem v splošne srednje šole; počakajmo torej uspehov. Saj je splošna srednja šola začasno mišljena samo kot poskus. (Podrobneje o tem: Entwurf eines Lehrplanes für die vier Klassen der allgemeinen Mittelschule. Sonderabdruck aus »Volkserziehung«, Stück X, 1922. Schulbücherverlag, Wien I, Schwarzenbergstraße.)

β) »Nemška srednja šola«.

Taka srednja šola se je — menda pred dvema letoma — ustanovila kot sporeden zavod na Piaristovski gimnaziji v VIII. okraju. Postoja tudi že katoliška privatna Nemška srednja šola. Začasno je izšel še samo učni načrt za prve štiri razrede. (Vorläufiger Lehrplan für die vier Klassen der Deutschen Mittelschule. Sonderabdruck aus »Volkserziehung«, Stück XVI vom Jahre 1921. Schulbücherverlag.) Kot pove že ime, bi se na zavodu posebno gojila nemščina; v prvem in drugem razredu po šest ur na teden, v tretjem in četrtem pa celo po sedem ur za tiste, ki bi se ne učili prostovoljno latinščine ali kakega modernega jezika. Torej nižja srednja šola brez vsakega tujega jezika.

Dunajčani pravijo, da bo to srednja šola za tiste dijake, ki se težko uče ali neradi uče, pa ne marajo iti v oddelek II Splošne srednje šole.

Ustanovitelji si šole seveda niso tako mislili. Gibanje za Nemško srednjo šolo, ki očitno hoče vzgojiti posebno zavedne Nemce, izdaja celo svojo revijo: Monatshefte für Deutsche Erziehung. (Uprava: Dunaj X, Kolumbusg. 38.) Iz te revije sem izvedel med drugim tudi to, da se je v maju 1924 izrekel velenemški strankarski zbor v Celovcu za angleščino, ki naj se uvede po srednjih šolah kot glavni tuji jezik mesto francoščine.

Šola — svetišče.

V. P.

Dve svetišči imam v mislih. Poznamo jih dobro zunaj in znotraj. Menim cerkev in — šolo. Da je cerkev svetišče, nam ni novo. Iz za prvih mladostnih dni nam je bila vedno svet kraj, misel nanjo sveta. Naša otroško-nedolžna duša je vsekdar obdajala cerkev in vse, kar je v zvezi z njo, z nimbom svetosti. — A da je šola svetišče, tista šola, iz katere prihajamo tolikrat morda do smrti zmučeni, razočarani, omalosrčeni, tista šola, ki se skriva morda pod borno streho kmetiškega doma, tista šola, kjer je toliko zanemarjenih otrok, ki se ne menijo za svojo dolžnost in ne upoštevajo naših žrtev, — to pač ne more biti prav logično! In vendar! O da, šola je svetišče, prav zato je svetišče, ker je zbirališče otrok, prav zato, ker prihajamo iz nje izmučeni, dostikrat z bridko zavestjo, da je naše delo prazno in brezplodno.

Kaj vendar dela cerkev svetiščem? Mar impozantnost stavbe? Morda. Mar zlati lišp, slikana stekla? Morda. Mar svetniške sohe, marmorni stebri. Morda, vse to morda. A meni se zdi, da je vse to le lupina, le zlati okov dragulju brezmejne vrednosti, da bi bila vse to le mrtva stvar brez življenja, če bi v cerkvi ne bilo Njega, Najsvetejšega, Posvečevalca. Radi Njega polni sveta tišina sveti prostor. Od Njega izhaja posvetilna moč, ki jo občutijo vsi, ki z dobro sveto voljo posečajo sveti hram. Njemu se daruje v ranem jutru sveta žrtev. Da, žrtvovanje je skrivnostni vir življenja in posvečenja naših cerkva, skrivnostno vrelo blagoslova za posameznika, družino, župnijo in narod.

Preidimo k šoli. Morda odkrijemo v nji nekaj podobnosti s cerkvijo, ki tudi njo napravljajo svetiščem.

Šola je deci drugi dom. Čisto, nedolžno dušo prinese otrok s seboj, tako vzprejemljivo, polno dobre volje. Ta duša — vsaka taka duša je že svetišče božje. Ali se res nismo še nikdar zavedli tega, če je bilo toliko jasnih pogledov uprtih v nas v svetem pričakovanju, ali če so nam v sreči sijoče oči naših malih vračale postoterjeno, kar smo vlili sreče v mlade duše? Ali se nam še ni zdelo v takem trenutku, da mora biti šola nekaj velikega, nekaj svetega? O da, šola je svetišče svetišč, šola je tempelj duš!

Otrokova duša se še ne zaveda žeje po lepoti in resnici. In vendar pričakuje, da najde v šoli nekaj duševnega. Da, izobrazbe, umske in srčne naj ji da šola. Mi učitelji naj odpiramo mladini zaklade modrosti, mi naj jo vodimo k vrelcem kreposti. Oblažimo naj ji srce, vzgojimo ji voljo, naučimo je ljubezni in požrtvovalnosti in dobrote. Nauk kreposti se označja v šoli, beseda modrosti zadoni raz šolski kateder prvič v otrokovo dušo. In petje je v šoli in zopet svet molk in zopet molitev — ali ni to kakor v svetišču? —

Svetišče pa mora imeti svečenika — tudi šola ga ima. Kar je v cerkvi duhovnik, to je učitelj v šoli — svečenik, darovalec, srednik med Bogom in otrokovo dušo. Trojna je torej njegova naloga: učitelj uči z besedo in zgledom, on žrtvuje in skrbi, da se ohrani vez med nebom in zemljo, med Bogom in deco.

Pa če je naš poklic tako svet, tako vzvišeno naše zvanje, ali nam ne veljajo v vsej resnobi besede: »Živite sveto svetemu poklicu!« Od nas je odvisno, da li je šola svetišče nam in otrokom ali ne. Kako svet in vzoren mora biti vzgojitelj, on, v katerega je dan za dnem uprtih toliko vprašujočih oči v šoli in zunaj nje. Otroci imajo oster pogled in izredno točne so njihove sodbe o učiteljevi osebnosti. S kakšnim svetim strahom in spoštovanjem zro otroci učitelja v začetku šolske dobe! V njem vidijo več kot človeka, ne smatrajo mogoče, da se uveljavljajo tudi pri njem življenjske potrebe. Veliko skrb nam je posvečati v to, da se ohranimo na takem vzvišenem stališču. Gotovo ta skrb zahteva od nas velike pažnje nad samim seboj, mnogokrat velike mere samoobvladanja. Pa saj to je ravno, kar je nam vzgojiteljem tako potrebno. Ne tisto, kar odrečemo drugim, temveč tisto, kar odrečemo sebi, nam daje vzgojno moč v življenju.

Iz zavesti odličnosti in odgovornosti našega poklica mora izvirati tudi urejena zunanost, umerjen nastop. Vse na nas bodi vzorno snažno, pa preprosto. Ne učimo namreč le z besedo, ampak z vsako kretnjo, že s samo svojo navzočnostjo. Nekaj vedrega, solnčnega, mirnega naj seva raz naše lice. Da bo otrok vzljubil krepost, treba, da vidi na vzgojitelju, kako je človek, ki živi vestno svojim dolžnostim, res srečen. Tudi o karanju in kaznovanju moramo biti dostojanstveni, ne smemo si dovoliti nobene nefine besede, nobene nizkotne kretnje. Poznam mlado učiteljico, ki je prvo leto po maturi dobila silno zanemarjeno enorazrednico. Disciplino ima izvrstno. Na moje vprašanje, kako si jo je ustvarila pri tako razdivjanih otrocih, mi je odgovorila: »Dotaknila se nisem nobenega. To je pod mojo častjo, zdi se mi, da bi z enim takim slučajem izgubila vsaj polovico avtoritete.«

Ker pa nas narava morda ni tako bogato obdarila, se moramo pač s krepko, vztrajno samovzgojo skušati prikopati do ideala učiteljske osebnosti. Neumorno se moramo izpopolnjevati umski in moralno. Če hočemo drugim dajati življenjske modrosti, se je moramo prej sami napiti ob nepokvarjenem vrelcu vere. Skrbeti moramo, da se ne izprazni naša lastna duševnost. Ne bodimo kakor kanali, temveč kakor nabiralniki, ki se najprej sami napolnimo z ljubečo požrtvovalnostjo, sveto vedo in božjo milostjo in iz svoje prebogate duše bogato delimo vsem, ki iščejo hrane duši.

Kaj ne, kako obširen delokrog je za učitelja-svečenika že samo učeniški del njegove službe?

Šola je svetišče — a v svetišču ni življenja brez žrtvovanja. Tega posvečenja pač šola ne pogošča. Kakor na oltarju, je tudi v šoli daro-

valec in daritev v eni vrsti; tam Kristus — tukaj njegov apostol — učitelj. O, kdo jih prešteje, žrtve vnetega, vestnega učitelja! Koliko lepih solnčnih dni, koliko ur krepilnega spanja, koliko žrtev lastne udobnosti, zdravja, mladostne moči — take in enake žrtve, kdo ve zanje? Za koga vse to? Za mladino, za narod. Moder kupčevalec je, kdor pristavi temu motivu še veliki, največji motiv — radi Boga.

Dober učitelj vrši prav tako vneto svojo tretjo svečeniško nalogo, on pleče in vzdržuje vez med Bogom in otrokom. Saj ga uči moliti k Bogu, saj mu kaže pot navzgor do večnih ciljev. Pač prazno je svetišče šole, ako v njem manjka Posvečevalca tistega, ki vzgojnemu delu daje rast.

Kako malo je na svetu nebeškega, celo pri otrocih. Naša naloga je, da prinesemo v šolo vsak dan nekaj nebeške dobrote, nebeške sreče. Nekaj nebeškega pa nosi s seboj, kdor občuje v nebesih. Torej...? Ne bojmo se, tu in tam vplesti besedo o Bogu ali o čem božjem. V svetišču to pač ne bo odveč. Morda bo taka beseda iz lajiških ust izdala več nego iz duhovniških, ki itak v šoli govori izključno le o tem.

Če delamo tako, nam je gotovo šola svetišče kljub žrtvam ali nam bo postala ravno radi njih. Ako pa šola nam in našim otrokom še ni to, kar bi imeli biti, vprašajmo se po vzroku! Morda imamo sebe premalo v oblasti? Morda nismo z vso dušo pri mladini? Morda še ne razumemo skrivnosti žrtvovanja? O, kjer je žrtev, je gotovo blagoslov.

Skušajmo se prežeti z zavestjo svetosti, ki jo dolgujemo sebi in svemu poklicu. In če bo v nas živelo tako vzvišeno mišljenje, bo prav gotovo prešlo tudi v otroke. Razodevalo se bo v lepem vnanjem redu, o vzorni disciplini; v velikem spoštovanju otrok do nas, v šoli bomo srečni s srečnimi otroki. Taka šola bo pač vir blagoslova za posameznika in družino, za župnijo in narod. Sloves takega učitelja bo neminljiv v narodu.

Kultura in književnost

Francè Stelè: **Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih.** Kulturnozgodovinski poskus. — To delo, ki ga je Nova založba v Ljubljani ravnokar izdala, je slovenska javnost že dolgo potrebovala. V njem opisuje konservator dr. Stelè razvoj umetnosti (stavbarstva, kiparstva in slikarstva) na Slovenskem od najstarejših časov do današnjega dne. Pisatelj je dobro razumel potrebe modernega čitatelja, ko se je odločil, da ne poda zgolj statistike umetnostnega dela na Slovenskem, marveč da opiše duha našega umetnostnega ustvarjanja v tesni zvezi z ostalimi kulturnimi dogodki doma in v tujini, ki so soodločevali v našem duševnem življenju. A čeprav je bil glavni namen knji-

ge, da zariše jasno črto umetnostnega razvoja med Slovenci, je pisatelj vendar tudi navel najvažnejše umetnostne spomenike in najbolj odločilne umetniške osebnosti, tako da delo dejanski predstavlja prvo slovensko umetnostno zgodovino. Besedo knjige pojasnjuje velika množica slik v tekstu in na prilogah, spričo katerih se cena knjige (60 Din) mora označiti kot zelo nizka.

Ročni zemljevid mariborskega okrožja I. Pohorje - Kozjak, II. Slovenske gorice, Dravsko - Ptujsko polje, risal Slavoj Dimnik, založilo društvo Učiteljski dom v Mariboru, tisk in litografija Mariborske tiskarne. Navedeni zemljevid v merilu 1 : 150.000 v pripravi ročni obliki, izvršen v osmerobarv-

nem tisku, je lično in temeljito izdelan in je bil zelo nujno potreben. Razvidni so vsi kraji z ljudsko šolo, župnije, poštni uradi, gradovi, razvaline, industrijske naprave, ceste in železnice, električni daljnovodi in centrale, rudniki, kopališča itd. Zemljevid je pregleden, ne preobložen ter bo dobrodošel vsakomur, zlasti šolski mladini in tujskemu življu. Zemljevid toplo priporočamo. Cena 10 Din. Kakor smo doznali, sta v pripravi enaka zemljevida za Prekmurje z Medjimurjem in za celjski okoliš.

F. S. Finžgar: **Zbrani spisi IV.** zvezek. Založila Nova založba v Ljubljani. Za Veliko noč je izdal g. Finžgar nov zvezek svojih spisov. Večji del tega zvezka zavzema Dekla Ančka, ki je po sodbi strokovnjakov najbolj dovršeno Finžgarjevo delo. S preprosto, a močno besedo zapleta pisatelj usodo dveh poštenjakov, hlapca Janeza in dekle Ančke, ki sta se spoznala in našla po pameti in srcu, pa so jima okoliščine vrgle na pot polno gorja. Neizprosna, ki je več kot zdrav kmečki razum, zakon poštenja ju loči in bridkost življenja ukrene — da že morata čakati drug na drugega. Pismo Janezovo in Ančkino sta dva skrbno obrušena bisera v naši literaturi. O delu nadrobno govoriti je odveč; po prvih straneh že raste in obvlada z iskrenostjo in globino do konca. Dekli Ančki je pridana še zgodba Srečala sta se, ki kaže Finžgarja med potjo do svoje mojstrske besede. Nekak prehod, oddih. Celoten zvezek je dragoceno lepo delo po vsebini in obliki — njegova vrednost pa je zlasti v tem, da imamo v današnji poplavi prevodnega slovstva zopet krepko domačo knjigo.

Iz dni trpljenja, mladinski spisi od Andreja Rapeta, VIII. zvezek. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena trdo vezani knjigi 15 Din. — Andrej Rapa, znani mladinski pisatelj, je podal naši mladini zopet nov dar za letošnje počitnice, v obliki VIII. zvezka svojih mladinskih spisov. Knjigo je posvetil svoji ženi, kar pove na prvi strani. Izpolnjuje jo šest ljubkih povestic, in sicer: Iz dni trpljenja. — Telo vaditi jih je učil. — Kresnikovanje. — Na razstanku. — Druga mati. — Tiras. — Po Rapetovih spisih rada sega mladina, zato bo tudi nova knjiga našla pot med njo.

Povest o svatbi kralja Jana, knjiga za male in velike otroke. V češčini spisal V. Riha. Prevedel Karel Pribil. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena elegantno vezani knjigi 16 Din. — Povestice so kratke in mične, kakor jih pač otroci najraješ čitajo. Primeroma drobna knjiga jih obsega štirinajst. Že naslovi govore o njih vsebini: Kako so se sešli gostje v gorski krčmi. — Kovačeva pripovedka. — Povest matere kovačice. — Župnikova pripovedka. — Kmetica pripoveduje, kako je Jan služil. — Upravnikova povest. — Svetnikova povest. — Lovčeva povest. — Židova pripovedka. — Novi gostje prihajajo. — Vodeni-

kova povest. — Smrt pripoveduje, kako sta se srečala z Janom. — Škratova povest. — Krčmarjeva povest. — Priporočamo knjigo mladinskim knjižnicam in tudi podeželskim javnim ljudskim knjižnicam in zasebnikom, ker bodo vsi radi posegali po njej.

E. L. Bulwer: **Poslednji dnevi Pompejev**, I. del. Splošna knjižnica št. 24, v Ljubljani 1924. Natisnila in založila »Zvezna tiskarna in knjigarna«. Broš. 30 Din, vez. 36 Din; strani 355. — Za naš knjižni trg je roman »Poslednji dnevi Pompejev« gotovo prijetna novost, ki bo razveselila preproste in tudi razvajenega bralca. Napeto, zanimivo dejanje, polno veličastnih, pretresljivo lepih prizorov, ostane človeku trajno v spominu. Značaji so risani z veliko jasnostjo in s tako doslednostjo, ki nikjer ne popusti. Prvemu delu sledi v kratkem še drugi del. Potem bo knjiga občinstvu na razpolago: broširan vsak del zase; vezana — vsak del zase in tudi oba dela skupaj vezana v eno knjigo. Pričujoča izdaja romana je opremljena v II. delu z obširnimi pojasnili; brez njih je uspešno branje tega dela oziroma vsaj pravilno umevanje marsikomu otežkočeno. Knjiga bo zlasti dobrodošla vsem našim knjižnicam, ki se bodo ž njo obogatile in privabile prav gotovo lepo vrsto bralcev.

L. Andrejev: **»Črne maske«**. Poslovenil Josip Vidmar. Splošna knjižnica št. 26. V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. 12 Din, vez. 17 Din. — Ta zvezek »Splošne knjižnice« prinaša v gladkem Vidmarjevem prevodu zanimivo in globoko dramo odličnega ruskega pisatelja Leonida Andrejeva, »Črne maske«. Delo je po zasnovi in izvedbi nekaj izrednega in posega v najgloblje globine človeške duše. To ni običajna gledališka roba, ampak je drama dobrega in zlega, kar pisatelj posebno podčrta na ta način, da glavni junak v nekem prizoru sam uniči svojega dvojnika, svoj lastni slabši jaz. Ker ni namen teh vrstic, da bi se podrobno puščali v analizo in razmotrivanje tega genialnega dela, opozarjamo samo toliko, da uprizoritvi na odru ne bo mogel s pridom slediti tisti, kdor ne bo dela prej prebral in se zaglobil vanj. »Črne maske« namreč niso zabavno berilo, ampak tehtna hrana, ki zahteva mnogo razmišljanja in poglabljanja od vsakogar, ki hoče prodreti vse te globine in lepote. Lepo opremljena knjiga znači v naši prevodni literaturi znatno pridobitev in jo vsem ljubiteljem dobre, resne in tehtne knjige toplo priporočamo.

Oton Župančič: **Veronika Deseniška**. Tragedija v petih dejanjih. V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. 185 strani. Troje izdaj: »Splošne knjižnice« zvezek št. 28, cena broš. 25 Din, vez. 32 Din. Nadalje finejša izdaja v večji obliki na finem papirju: cena broš. 52 Din, vezana v polplatno 60 Din, v celo platno 65 Din. Slednjič luksuzna izdaja v

omejenem numeriranem številu 200 izvodov z lastnoročnim podpisom avtorja v elegantni vezavi v celem usnju 130 Din. — Slovenci nismo kmalu imeli takega izvirnega remek-dela, ki bo — kakor smo informirani — v jeseni doživelo v našem Narodnem gledališču tudi svojo prvo uprizoritev. Gotovi smo, da bo ta knjiga romala iz roke v roke v vseh slojih. Bogati vrelec te knjige v pesniškem, jezikovnem in kompozitornem oziru bo nudil vsem ljubiteljem dobre in lepe knjige prvovrstni in trajni duševni užitek. Po svoji zanositi pesniški dikciji in vzorni, lapidarni stilizaciji — prepričani smo, da se bo marsikateri stavek iz Veronke Densniške uvedel kot stalni citat — bo knjiga tudi kaj primerna za šolsko pomožno čtivo v višjih razredih srednjih šol. — Založnica Zvezna tiskarna in knjigarna se je potrudila, da je knjigo opremila v ljudski, linejši in luksuzni izdaji dostojno in primerno njeni krasni notranji vrednosti, tako da bo pristopna vsakomur po njegovem okusu in gospodarski sili. Vse tri izdaje so opremljene z najnovejšo avtorjevo sliko v izvrstni reprodukciji.

Vojna leta in število sedanjih šoloobiskujočih otrok. Ako primerjamo statistiko šoloobiskujočih otrok na osnovnih šolah za leto 1922 in 1923, opazimo, da je bilo v l. 1922 v Sloveniji (glej lanskega »Slov. Učitelja«, str. 107) 169.022, v l. 1923 pa 157.694 šoloobiskujočih otrok, torej je število padlo za 11.328 otrok.

Kje je sedež spomina? O materialnih podlagah spomina je obravnaval profesor fiziologije Maks Verworn v članku »Zellulärphysiologische Grundlagen des Gedächtnisses« (v zborniku »Zeitschrift für Allgemeine Physiologie I. 1906). V ganglijskih stanicah opne (kožice, skorje) velikih možganov se vrši bistveni del onih procesov, ki tvorijo pogoje za nastop zavestnih pojavov. Število teh možganskih stanic je zaključeno že pri rojstvu, ne pa njih razvoj, ki obstoji v povečanju in razraščanju centralnih teles protoplazme ali tvoriva. Pri razvoju take stanice nastane tvorba, ki je podobna neskončno razvitemu drevesu z debelo, od zemlje obdano korenino. Ta slika pa ne opravičuje, da govorimo o drevesu spoznanja, ker je za pojav zavesti potrebno sodelovanje prav mnogih, z živčnimi vlakni zvezanih in dostikrat medseboj zelo oddaljenih živčnih vozlov (ganglijev). Te stanice živčnih vozlov so postaje, ki obvladajo nadaljnjo oddajo k njim došlih dražljajev, tako da došle impulze (vzpodbude) po njih izprožljivih možnostih zadržujejo ali pa jim dovoljujejo nadaljnji prestop. Kakor se mišice z večjim delovanjem povečajo, tako je tudi z možganskimi stanicami. »Sledovi« in »utisi«, ki jih puščajo čutni

dražljaji v možganih, so sestavljeni iz pomnožene snovi v stanicah in živčnih vozlov, ker vodijo mnogokrat se vračajoči dražljaji k pomnožitvi snovi protoplazme ganglijskih stanic. Pomnožitev snovi v ganglijskih stanicah povzroča večjo moč izprožljivosti, izprožljivost dražljajev po vpliva z večjo močjo na bližnje postaje možganskih stanic in premaže lažje tam nahajajoče ovire. Tako se torej s trajno vajo v stanicah živčnih vozlov vedno bolj premažejo ovire, izprožljivi impulzi ojačijo in asociacijski tiri izgladijo. Spomin je (po Verwornu) posebna posledica vaje in sloni na izglajenju gotovih asociacijskih tirov s pomnožitvijo izprožljivih impulzov v svojih postajah ganglijskih stanic. Tedaj lahko rečemo, da hranimo spomine v naših možganskih stanicah, a o duševni strani teh stvari (kakor sploh o postanku občutkov in predstav pri gibanju atomov ne vemo tudi sedaj ničesar. Tu prestopimo k dušeslovju. Zato je omenjeni sloveči fiziolog (v Göttingu), sicer Haecklov pristaš, pisal že v »Naturwissenschaft und Weltanschauung« l. 1904, na str. 36: »Materialistični poskus, da se ustvari naravoslovno svetovno naziranje (filozofski materializem), se je za vedno ponesrečil. Mi stojimo pred razvalinami in tožimo.«

F. Lužar.

Za iznajdbo pivnika se imamo zahvaliti malomarnosti nekega delavca v neki angleški tvornici papirja. Delavec je pozabil pridejati sirovi papirnati tvarini potreben lim. Lastnik tvornice je bil ves divji, ko je videl cele skladovnice skaženega papirja in je malomarnega delavca takoj zapodil iz službe. Pozneje je tvorničar opazil, da popije skaženi papir črnilo, ne da bi se razmazalo. Uprizoril je takoj velikansko reklamo za novo iznajdbo, ki mu je donasala tolikšen dobiček, da je poslej izdeloval samo pivnik (sušilnik).

Lepota ali eleganca ženske. Dunajska »Zeit« je nekoč priobčila vrsto izjav najuglednejših dam svetovnega glasu o vprašanju, se ima li prvenstvo dati lepoti ali eleganci žensk? Odgovori so bili vrlo različni, nekoliko jih podamo: Grofica Lonyay (bivša prestolonaslednica avstrijska) daje prvenstvo eleganciji, ker ista ne mine tako brzo kot lepota; kneginja Gabriela Wiede pravi, da je prvenstvo v eleganci, ker je ista izraz individualnosti, dočim je lepota slučajan dar prirode; gospa Salzburger meni, da je prvenstvo v lepoti, ker je nekaj naravnega, dočim je eleganca umetna; Kristina Hebel daje prvenstvo lepoti; kneginja Marija Lubomirska pravi, da je najboljše biti lep in eleganten. Ostali odgovori so tem podobni, eni za eleganco, drugi za lepoto, a tretji za oboje.

F. F. L.

Statistični izkaz o stanju učiteljskih v Sloveniji.

Po stanju 31. XII. 1923.

I. Moška učiteljska,

Leto 1923.

Vrsta zavodov in njih število	Učni jezik	U čno o s o b j e								G o j e n c i											
		ravnatelji	profesorji (glavni učitelji)	vero učitelji	suplenti	vadniški učitelji	telovadni učitelji	pomožni učitelji	skupaj	skupno število	po razredih v				predšolskega abst- tuzijskega tečaja	po materinem jeziku		po veroizpovedi		šolenci zavoda	zunanji
											I.	II.	III.	IV.		Slovenici	Srbo-Hrvati	katoličani	evanĝelij- čani		
Državna 2	sloven- ski	2	23	2	3	2	2	8	42	282	65	73	64	78	2	281	1	281	1	113	8

II. Ženska učiteljska.

Vrsta zavodov in njih število	Učni jezik	U čno o s o b j e										G o j e n k e																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
		ravnatelj	profesorji (glavni učitelji)	veroučitelji	suplenti	vadniški učitelji		vadniški podučitelji		pomožni učitelji	skupaj	skupno število	po razredih v			tečaja za	po materinem jeziku			po veroizpovedi	izpričevalo	izpričevalo o učni usposobljenosti kot učitelice žen. roč. del. rice	otroške učitelice žen. roč. del.	otroške vrtnarice	po materinem jeziku			po veroizpovedi	izpričevalo	izpričevalo o učni usposobljenosti kot učitelice žen. roč. del. rice	dobile v koledarskem letu 1923																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
						moški	ženske	moški	ženske				moški	ženske	moški		ženske	moški	ženske						moški	ženske	moški					ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske	

Socialno-pedagoški tečaj in občni zbor Slomškove zveze v Celju 4. in 5. jul. 1924.

Člani Slomškove zveze so preživeli dva izredno lepa in prijetna dneva 4. in 5. julija t. l. v Celju. Prvi dan je bil namenjen socialno-pedagoškemu tečaju, drugi dan pa društvenemu občnemu zboru. Udeležba je bila nad vse pričakovane velika in razvilo se je v teh dneh iskreno in pristrčno razmerje med udeleženci. Poskrbljeno pa je bilo v vsakem oziru najvzorneje za vse, za kar gre zahvala tov. Kramarju in vrlim Celjanom, ki so nam šli tako radi in nesebično povsod na roko. — Prvi predavatelj soc.-ped. tečaja tov. nadučitelj Kržišnik, je govoril o socialno-pedagoškem delu učiteljstva. Na mnogih praktičnih zgledih v šoli in izven šole je opisal socialno-kulturno delo učitelja, orisal šolo kot socialno ustanovo, pokazal veliko nevarnosti, ki jim je izpostavljen učitelj, ako ni vseskozi prežet s pristno socialnim mišljenjem in čuvstvom. Učiteljstvo na deželi, v trgih in mestih naj ne išče samo takozvane boljše družbe, ki z nekega viška gleda na revnejše ljudstvo, ampak gre naj med ljudstvo s krščansko ljubeznijo v srcu, žrtvujoč se zlasti najrevnejšim slojem. Nikoli pa naj se ne meče v vrvež političnih bojev in ponižuje do navadnega strankarsko-političnega priganjača. Učitelj bodi zvest in navdušen narodnjak in državljani, lahko celo odlični pristaš politične stranke, toda v šoli le vzgojitelj in učitelj. — Živahno odobravanje je sledilo njegovim izvajanjem.

Drugo predavanje je imel prof. dr. Medved o krščanski vzgoji kot najtrdnjšem temelju države in človeške družbe. Uvodoma je omenil družabne naprave, ki oskrbujejo človeško vzgojo; te so: družina, šola, cerkev, država in človeška družba. Nato je govoril o človeku kot članu države in človeške družbe ter omenjal, da je vzgoja zanj neizmerne pomena. Ugotovil je zgodovinsko činjenico, da kjer je krščanstvo izločeno, je nemožna vsakršna dobra vzgoja. Nato je izluščil iz spisov največjih mislecev in učenjakov vseh časov dragocene bisere, ki vsi podkrepljujejo misel, da je edino religija ona sila, na kateri morejo države in človeška družba obstati. — Njegovemu vznepenemu in s pesniško dikcijo prepletenemu predavanju so navzoči burno pritrjevali.

Tretji predavatelj dr. Ogrizek je govoril o pravni zaščiti vzgojno ogrožene dece. V prvi vrsti je ugotovil vse činitelje, ki v sedanjem času ogrožajo vzgojo naše mladine. Dotaknil se je stanovanjske bede, razvrzanosti po družinah, alkoholnega vprašanja, slabih in pohujšljivih kino- in gledaliških predstav, pornografije itd. Vzporedno je za odpravo tega zla na-

vajal že obstoječe zakone, ki pa se ne izvajajo v takem obsegu, kakor bi bilo v ta namen potrebno. Utemeljeval je potrebo novih zakonov, ki bi uspešneje posegali v ta žalostna vzgojna poglavja. Poudarjal je potrebo mladinskih sodišč, v katerih naj bi bili poleg sodnikov tudi vzgojitelji. Mladostni zločinci ne sodijo v kaznilnice, temveč v poplajevalnice. Velike važnosti je vaješko vprašanje, ki zahteva veliko razmišljanja, kako bi se vajenci obvarovali pokvarjenosti v tovarnah, delavnicah in na cestah. Nujno potreben in pravičen bi bil zakon, ki bi prisilil kapitalistična podjetja, da ustanove primerne naprave v varstvo vzgojno ogrožene mladine svojih delavcev. Enakih dolžnosti naj bi se zavedale tudi občine z ustanavljanjem zavetišč, igrišč, dečjih domov itd. Prava versko-nravnna vzgoja pa je najboljšo sredstvo za omejitev vseh navedenih vzgojnih nevarnosti. — Po stvarnem in zelo spretno izpeljanem predavanju je sledila daljša debata, v kateri so se obravnavali nekateri konkretni slučaj. — Poslušalstvo je bilo predavatelju jako hvaležno za izredno aktualno razpravo.

Popoldne so udeleženci napravili v skupinah razne izlete v okolico, kakor na Stari grad, k Sv. Jožefu, v Dobro, Rogaško Slatino, v Petrovče in Zalec. Ko smo se zvečer vrnili, so nas odlični celjski meščani iznenadili z lepim in pristrčnim pozdravnim večerom. Vrstili so se medsebojni pozdravi, vmes pa je krasno prepeval Mihelčičev pevski zbor. — V nepozabnem spominu nam bo ostal ta lepi večer.

Drugi dan, 5. julija, je bil društveni občni zbor. Po sv. maši, pri kateri je bilo učiteljstvo, se je takoj pričelo zborovanje. Predsednik Štrukelj pozdravi v prvi vrsti člane s Štajerskega, potem s Kranjskega, duhovščino, nato narodnega poslanca prof. Vesenjaka kot zastopnika Jugoslovanskega kluba in zastopnike drugih društev. Spominja se umrlih članov Fr. Fabince, Mar. Lovrec, Fr. Schiffererja in velikega učiteljskega prijatelja in očeta slovenske univerze dr. K. Verstovška.

Pred prehodom na dnevni red predlaga predsednik vdanostno brzojavko Njeg. Vel. kralju Aleksandru, ki jo je učiteljstvo sprejelo z velikim navdušenjem. (Predsednik je v Ljubljani prejel zahvalo Njeg. Vel. za to brzojavko z Bleda.) Nato pozdravi zborovalce narodni poslanec Vesenjak, ki izvaja: Tovariši smo si po borbi in po stanu. Tega se zavedamo vselej, kadar je treba skupnega dela. Troje je, kar nas dela močne; prvič, da služimo najvišji Resnici, drugič, da smo živa meja našega narodnega telesa, tretjič harmonija v naših srcih, izvirajoča iz prejšnjih dveh. Čutim srčno potrebo, da prihajam med vas. Izražam lastne simpatije in

simpatije Jugoslovanskega kluba in s tem simpatije slovenskega ljudstva. Hočemo pravico, poštenje in red.

V imenu katehetskega društva je pozdravil katehet Lasbacher, v imenu Jugoslovanske zveze tajnik Gajšek. Predsednik prečita več pismenih pozdravov, od katerih omenjamo le spodbujajoče pismo sodnega svetnika dr. Lovrenčiča.

Predsednik nato oriše delo učiteljstva Slomškove zveze, ki je marljivo in točno v šoli in izven šole, sloneče na krščanskem in narodnem principu. Poudarja, da četudi se to delo, o katerem smo vsi prepričani, da je za državo najboljšo, ne ceni tako kakor zasluži, člani Slomškove zveze niso klonili, ker ne iščejo svetnih odlikovanj, ampak izpolnjujejo svoje zakonite dolžnosti po svoji vesti. Ne oplašijo jih zmerjanje in denunciranje kot protidržavnih elementov, ker jih to ne zadene. Naša zahteva, da bodi vzgoja versko-nravana, vsebuje tudi državno in narodno misel; zato je smešen vsak tak očitok. Naše delo odgovarja zahtevam največjih sodobnih domačih in tujih pedagogov, kakor Slomška, Bezjaka, Ozvalda, Schreinerja, Radosavljevića, Försterja i. dr. Pa tudi, če ne bi imeli niti enega svetnega zagovornika religiozne vzgoje, imamo besede Krista, ki je svareče zaklical vsem pedagogom: »Pustite male k meni.«

Tajniško poročilo za leto 1923. in polovico leta 1924.

Poslovno leto se je topot podaljšalo zaradi novih pravil Slomškove zveze, ki predpisujejo občni zbor v velikih počitnicah, in je trajalo od zadnjega občnega zbora dne 27. decembra 1922 do danes.

V tem času je imel centralni odbor 15 sej, ki so se jih najmarljiveje udeleževali v Ljubljani stanujoči odborniki, zunanji odborniki pa se zaradi neodločljivega dela pri raznih društvih in zaradi visokih potnih stroškov niso mogli udeležiti vseh sej.

Slomškova zveza je imela tudi slavnostno zborovanje ob priliki katoliškega shoda dne 25. avgusta 1923 v Mestnem domu v Ljubljani, ki je bilo slavnostna manifestacija krščansko-mislečega učiteljstva.

Korporativno se je udeležila tudi manifestacijskega obhoda v nedeljo dopoldne in sv. maše na Kongresnem trgu.

Po svojih članih je sodelovala tudi pri šolskem odseku katoliškega shoda z obširnimi referati; več članov in članic pa je poročalo pri vseh drugih odsekih in sodelovalo pri vseh prireditvah in nastopih raznih društev v dneh katoliškega shoda. Slomškova zveza je bila prav posebno odlikovana, ker je njen predsednik bil tudi v predsedstvu slavnostnega zbora na katoliškem shodu. Tudi v tehničnem odseku katol. shoda je imela Slomškova zveza svoje izvršujoče člane, drugi pa so tudi vodili razna zborovanja in odseke ali fungirali kot poročevalci in zapisnikarji.

Tako se je ob priliki katoliškega shoda pokazalo resno notranje in zunanje delo Slomškove zveze. Poročila o tem in celotne referate je prinesel »Slov. Učit.« in knjiga, izdana o V. kat. shodu. Dne 27. avg. 1923 je imela Slomškova zveza izredni občni zbor v svrhu izpremembe društvenih pravil. Po svojih zastopnikih se je Slomškova zveza udeležila tudi evharističnega kongresa v Zagrebu.

Sodelovala je tudi pri odkritju spominske plošče na rojstnem domu velikega prijatelja in mecena učiteljstva Antona Kržičiča na Rakitni, kjer je imel predsednik slavnostni govor, društveni pevski zbor pa je oskrbel petje.

O božiču 1923 je priredila Slom. zveza običajno božično zborovanje, katerega se je kljub slabim razmeram udeležilo zelo lepo število članov in članic in je predaval prof. dr. Šarabon o prometnih sredstvih nekdanj in danes.

Istotako je imela Sl. zveza tudi velikonočno zborovanje s predavanjem prof. Dolenca o socialni vzgoji.

V odborovih sejah so se obravnavale tekoče zadeve društva in podružnic ter posameznih članov, društvenega glasila, društvenega premoženja in prav pogosto tudi o zanemarjanju dolžnosti marsikaterih članov napram društveni blagajni. O tem poroča posebej tovariš blagajnik.

V več sejah se je razpravljalo o krivicah, prizadetih članom in članicam Slom. zveze od raznih strani, razmotrivala so se pota in podvzeli koraki za odpravo takih krivic. Pri tem je odbor sklenil opozoriti prizadete člane, ki žele pomoči od Sl. zveze, da se zapupno in s točno navedbo dejanskega stanja obrnejo na društvo, ker le, ako je temu znan celoten dejanski položaj, more kaj uspešnega ukreniti. Zaradi netočnih poročil pa društvo deloma ni moglo posredovati, deloma pa je prišlo v neljubo zažago in seveda tudi ni moglo izposlovati zaželenih uspehov.

V vseh takih slučajih naj se tudi podružnice zavzamejo za prizadete, zbero potrebni material in ga stavijo na razpolago centralnemu odboru.

V več sejah je odbor tudi razpravljal o izpremembi društvenih pravil. Posebni odsek (na čelu tov. R. Wagner) je izdelal osnutek pravil za društvo in podružnice, ki se je razposlal podružnicam in posameznim članom v pretres. Poslani predlogi in času primerne izpremembe so se upoštevale, pravila sprejela na izrednem občnem zboru dne 27. avgusta l. 1923, in vpisala v potrditev srezki oblasti. Odobrena so bila z dnem 8. novembra 1923, št. 32.964, pokr. uprave za Slovenijo.

Poročila podružnic centralnemu odboru so pokazala tudi v tem poslovnem letu o marljivem delu in vsestranski poglobitvi v kulturno stran društvenega dela. Prirejale so mesečna zborovanja s predavanji, hospitacijami, izleti in ekskurzijami, pa tudi na

umetniško polje so se spustile nekatere ter dosegle gmotno in moralno prav lepe uspehe. Centralni odbor pa vendar ne dobiva od vseh podružnic poročil o teh in takih prireditvah. Ponovno je prosil in prosi tudi za nadalje, da pošiljajo podružnice poročila o svojih prireditvah takoj po le-teh, da jih priobči v društvenem glasilu, obenem pa naj poročajo tudi v »Slovenca« pod rubriko Učiteljski vestnik o vseh takih stvareh, ker taka poročila navdušijo tudi druge podružnice in pripomorejo do razmaha društvenega življenja vobče.

Najmanj poročil je prišlo od štajerske podružnice, kar je povzročala prevelika obsežnost te podružnice in oddaljenost članov. Da se temu odpmore, se je štajerska podružnica delila v tri podružnice: posavsko podružnico, podravsko podružnico in savinjsko podružnico in je zdaj upati prav agilnega dela v teh podružnicah. Tudi iz Prekmurja so prihajale želje po lastni podružnici, ki pa se doslej ni ustanovila.

Člani Slomškove zveze se udeležujejo tudi pri narodno-obrambnih društvih pri Jugoslovanski Matici, Slovenski Straži, Jadranski straži.

Delujejo zlasti v prosvetnih in izobraževalnih in pevskih društvih, svesti si svoje dolžnosti kot nositelji kulture in prosvete med narod. — Delujejo tudi pri raznih gospodarskih in tudi cerkvenih društvih. Tovarišice-članice pa posvečajo poleg šolskega dela vso skrb izobrazbi ženske mladine ter vodijo in predavajo v gospodinjstvih in večernih tečajih, zlasti pa so v dekliških krožkih nenadomestljive.

Mnogi člani in članice stavijo svoja poročila in predavanja na razpolago uredništvu »Sl. Učit.«, kar je umestno in hvale vredno. Centralni odbor je sklenil naprositi podružnice, naj s poročilom o podružnični prireditvi pošljejo tudi referate, ki jih odstopi uredništvu za društveno glasilo.

Nekateri člani delujejo tudi pri raznih časopisih kot poročevalci in stalni dopisniki.

Slomškova zveza ima svoje zastopstvo tudi pri Sveti vojski, kar je popolnoma umljivo, ker je učitelj v prvi vrsti poklican, da deluje za nramni preporod naroda.

Nekaj članov je tudi v odboru društva Krščanska šola.

Slomškova zveza je kot kulturno društvo pristopila tudi k »Zvezi duševnih delavcev za Slovenijo«, ki ima namen pospeševati, ščititi idealne in materialne interese svojih članov, t. j. onih, ki v svojem življenjskem poklicu delujejo pretežno na podlagi svojih intelektualnih zmožnosti. Sl. zveza ima pri tem društvu tudi svojega delegata.

Centralni odbor Slomškove zveze je posredoval tudi pri raznih uradih, kadar je bilo potrebno in kolikor je bilo to mogoče v danih razmerah. Ko je izšel ukaz o izločitvi »Slov. Učitelja« iz vseh šolskih knjižnic, je zbral ves potrebni material za rehabilitacijo in ga odposlal na merodajna mesta. Po po-

sredovanju Jugoslovanskega kluba in Jugoslovanskega episkopata je prišel »Slov. Učitelj« zopet do svojih pravic.

Tudi pri višjem šolskem svetu in pri prosvetnem oddelku je odbor večkrat osebno ali pismeno posredoval.

Jugoslovanskemu klubu je večkrat poslal informativna poročila za uporabo na pristojnem mestu.

Slomškova zveza se je tudi po svojem zastopstvu ali pismeno ali brzojavno poklonila ob slavnostnih dneh Njeg. Veličanstvu kralju Aleksandru ali njegovemu predstavitelju pri pokrajinski upravi. V dneh katoliškega shoda je na vdanostno izjavo dobila tudi brzojavno zahvalo Njeg. Vel. z Bleda.

Cestitala je tudi prevz. g. knezoškofu Jegliču, svojemu velikemu zaščitniku, ob njegovem zlatem mašniškem jubileju.

Pismena voščila je poslala tudi dr. Srebrnič ob priliki njegovega imenovanja za krškega škofa, ki jo je v svoji zahvali zagotovil tudi nadaljnega prijateljstva.

Tudi v lastnih vrstah je Sl. zveza imela nekaj častnih dni, ko se je njenima članoma gg. šol. ravn. Jegliču in Cepudru za zaslužen dolgoletno delo dalo pač skromno plačilo v obliki meščanstva mesta Ljubljane.

V najožjem podružničnem krogu pa so se praznovali manjši prazniki: obletnice, poroke i. dr. Ne smemo pozabiti tudi nekaterih tovarišic, ki so pri zadnjem obnem zboru bile še med nami, a so sledile vabilu božjemu in odšle v samostan.

Kakor nas morejo take vesti veseliti, nas žalostje pa tudi nasprotne, da je bilo tudi nekaj takih, da jim je morala Sl. zveza odreči pravico članstva.

Z žalostjo moramo tudi omeniti, da so nas zapustili sledeči člani in se preselili v večnost po zaslužen plačilo: Fabinc Fran, večletni odbornik in urednik »Slov. Učit.«, ga. Marija Lovrec, soproga predsednika celjske podružnice, in Fr. Schifferer, upokojen mestni učitelj v Ljubljani.

Tako šteje naše društvo 10 podružnic (Lj. mesto, okolica, Kamnik, Gorenjsko, Novo mesto, Ribnica-Kočevje, Litija, posavska, podravska, savinjska) s 433 člani in članicami. V tem poslovnem letu je javilo pristop 23 članov in članic, izstop pa 7 članov.

Žal pa, da centralni odbor ne more točno vedeti za vsako izpremembo v podružnicah; zato ponovno prosi, da mu podružnični tajniki javijo takoj vsako izpremembo v članstvu zaradi točnega poslovanja in tudi zaradi poročil in pojasnil, ki jih ima dajati centralni odbor raznim društvom.

Kljub slabim časom za vsa kulturna društva se je Slomškova zveza vzdržala v dosedanem obsegu tako glede članstva kakor tudi glede svoje na krščanskih načelih začrtane poti. Res je, da razmere za naše društvo niso ugodne. Toda, ako vestno in točno vršimo svojo stanovsko dolžnost, poleg tega pa z vso vnemo delamo za prosveto našega naroda, vršimo svojo najvišjo nalogo. Težko

je res biti zaničevan, zapostavljen, in to zaradi svojega svetega prepričanja; toda duh naš naj baš v teh stiskah najde prost in neoviran polet k Bogu, kateremu velja vse naše delo in življenje. Zato: kvišku srca!

Blagajnikovo poročilo obsega izčrpne podatke o dohodkih in izdatkih za leto 1923. in prvo polovico leta 1924., dalje točen pregled vplačane članarine, naročnikov »Slov. Učitelja«, odjemalcev v Slomškovi zvezi založenih knjig, društvenega inventarja in društvenega premoženja. — Občni zbor sprejme z zahvalo marljivo in točno izdelano poročilo na znanje.

Poročilo urednika.

Društveno glasilo zbira duševne delavce posebno iz svoje organizacije. Ker je pa šolsko delo tesno naslonjeno na ostalo kulturno življenje, sprejema urednik članke tudi od raznih prosvetnih delavcev, ki niso v organizaciji, kateri pa z drugim obzorjem v marsičem dobro izpopolnjujejo slovstvo in narodno izobrazbo.

Tiskarska tehnika ima za velikost tiskanih črk ustanovljena razna imena, ki so splošno urejena tudi po nekih tipografskih točkah. Tako ima od najmanjše do vedno večje črke diamant 4, colonel 7, petit 8, bourgeois (ali borgis) 9, garmond (ali corpus) 10, cicero 12 točk itd. Navadni članki so stavljeni v garmond-tisku. Ime izhaja od izdelovalca žigov Claudeja Garamonda, ki je živel v 15. stoletju v Parizu. Imenujejo te vrste tisk tudi »corpus«, ker se je taka velikost črk najprej uporabljala pri tisku zakonika »corpus juris«. Poleg garmonda se uporablja v našem glasilu še manjši tisk borgis, pri društvenih in raznih krajših poročilih na petit. Samo velik tisk, dasi najzdravejši za oči, bi vzel preveč prostora. Sicer pa tu odločuje množica rokopisov in obseg lista, da se spravi vse v nekem soglasju v njega ali na tiskovne pole. Gradivo za vsako naslednjo številko moram imeti že mesec dni prej pripravljeno. Tiskarna ima polno drugih reči v delu, zato ne more vselej tiska našega glasila vzeti takoj v roke, a zato je pa tudi zelo težko ustreči onim, ki hočejo že stavljeni rokopis popolnoma preurediti. Posebno zamudne so tabele ali razpredelnice. Podružnice prosim, da mi pošljejo svoja poročila vsaj v 14 dneh po zborovanju.

Uredniki listov tožijo dostikrat, da navadno občinstvo vohče prav malo čita kaj daljše sestavke in prerado daje prednost raznim kratkim novicam in inseratom. Strokovno glasilo bi pač padlo na nizko stopnjo, ko bi nikoli ne prinašalo večjih člankov, torej plodov, ki zahtevajo mnogo časa in globljega razmišljanja.

Po zadnjem občnem zboru je izšel v lanskih prvih številkah »Slov. Učitelja« članek o ljubezni učencev do učitelja, ki predstavlja najboljše pogoje in praktične mišljaje za učne uspehe. Poročevalec Jul. Slap-

šek je zaključil članek s krasnim odstavkom: »Usoda naše mile majke Jugoslavije leži pred nami. Vse za vero, dom in kralja. Pamet govori, ljubezen poje. Pojmo torej visoko pesem ljubezni. Vse moje bogastvo so moji šolarji, naš dom, naš kralj!« — Za najpravičnejšo gojitev narodne govornice, ki je podlaga in vez vsakega naroda, sem priobčil članek dr. Antona Breznika »O slovenski izreki«. Nadaljevanje te prvovrstne razprave je izšlo tudi v letošnjih številkah. Za dober jezikovni pouk je koristno, da učitelj večkrat prečita ta izvajanja. — Ker si dandanes skoraj ne moremo misliti šole brez knjig, je treba ta kulturni pripomoček dobro poznati, in zato sem sprejel članek tovariša Polaka o slovenskih čitalnicah, ki je posebno poučen za sestavjalce šolskih knjig. Tu je med ocenami očrtan pomen slovnice in literarnih čitalnik, vpleteno je versko in narodnostno čustvovanje in delovni moment. — O bistvu delovne šole, za katero se lahko učitelj zavzame pri vsakem predmetu, kaže članek g. A. Čadeža »Zdravo jedro«. — Praktični učitelji bodo zelo hvaležni za spis Montanusa »Kako si pridobi in kako vzdržuje učitelj v svojem razredu dobro disciplino?«. Študija je obsežna in tako temeljita, da je težko kje v šolskem slovstvu najti natančnejših zadevnih navodil. »Prava pokorščina je le tam, kjer je tudi zapoved in prepoved prava«; to si je vredno zapomniti s strani 14 te razprave. — Šolske voditelje zelo zanimajo beležke Hribskega, ker v marsičem opozarjajo učiteljstvo na vestno delo. — Iz časa V. kat. shoda smo dobili predavanje od našega odličnega pisatelja F. S. Finžgarja »O vzgoji državne in narodne zavesti«. Naše učiteljstvo je lahko ponosno, da ima za vzor vzgoje državljanstva in narodnosti tako lep sestavek v svojem glasilu (v štev. 10/12 preteklega leta).

Premalo časa je na razpolago, da bi še o drugem gradivu in mnogostranskih doneskaj kaj podrobnejšega omenil. Lahko pa zato v splošnem tudi za naš zbornik brez skrbi pristavim Prešernove besede (iz pesmi »Slovo od mladosti«): »Ne zmisli, da dih prve sapce bode odnesel to, kar misli so stvarile«.

Po urednikovem poročilu se je razpravljalo o predlogih in resolucijah, ki jih priobčujemo na drugem mestu. Nato so se obravnavale strogo društvene zadeve. Iz tega povzamemo: Sklene se, da vsak član prevzame v razpečavo pet izvodov »Pastirčkov pri kresu in plesu«, dokler traja zaloga. Poudarba neke trdke, ki je pripravljena dati Slomškovi zvezi procenite od pri njej kupljenih stvari, se vzame na znanje in članom priporoča. Podružnice žele četrletnega poročila o stanju društva. Centralni odbor pregleda med počitnicami članstvo in blagajnik iztirja zaostale obveznosti. Zaradi naročil

»Slov. Učitelja« pri krajnih šolskih svetih naj se že najkasneje do septembra potrebno ukrene. Vsi člani naj agitirajo tudi za »Vrtec« in »Angelček«.

Ustanove se v društvu sledeči stalni odseki: Strokovni odsek: načelnik Lužar; prireditveni odsek: načelnik Jeglič Milko; pevski odsek: načelnik Primožič Ivan; person.-pravni odsek: Wagner J. Tiskovni in podporni sklad ostaneta za enkrat združena v rokah tov. Pirca. — Slomškova zveza sklone sodelovati z društvom Kršč. šola, kar se že vrši, ker je že več učiteljev pri tem društvu odbornikov. Sklene se po možnosti že te počitnice tudi za učitelje prirediti duhovne vaje. Glede S. U. U. S. bodo razpravljale tudi podružnice in potem poročale centralnemu odboru, ki bo po končnih informacijah zavzel primerno stališče. V principu pa tega udruženja Slomškova zveza ne odklanja.

Nato so se vršile volitve. Vložežna je bila le ena lista. Za predsednika je bil z velikim aplavzom izvoljen dosedanji predsednik tov. Štrukelj. Člani odbora so: Kržišnik Alojzij, Lebar Ana, Lužar Fortunat, Pirc Avgust, Ojstriš Ana, Sadar-Kleinmayr Marija, Wagner Rudolf in načelniki vseh podružnic; pregledovalca računov: Cegnar Ivanka, Lavrič Pavel; razsodišče: Bajec Janko, Zemme Franja. — K sklepu se predsednik zahvali vsem udeležencem in gostom za izredno živahno sodelovanje in s pozivom na nadaljnje vztrajno delo na Slomških načelih in zaključni občini zbor.

Resolucije,

sprejete na občnem zboru »Slomškove zveze« v Celju dne 5. julija 1924.

1. Zahtevamo čimprejšnjo izplačilo razlike med staro in novo plačo od oktobra 1923 do maja 1924, ki nam gre po zakonu.

2. Uvedejo naj se zopet draginjske doklade za matere in sestre, ki jih mora preživljati učiteljstvo, ker same nimajo življenjskih sredstev in tudi niso zmožne si jih pridobivati.

3. Upokojevcem naj se prevedejo pokojnine na dinarske prejemke ter takoj izda draginjska naredba, s katero se bodo zvišale draginjske doklade upokojevcem na podlagi odobrenih kreditov.

4. Pokojnina naj se nakazuje z istim dnem, s katerim je bil kdo upokojen, da ne bodo upokojevcem čakali po več mesecev na pokojnino.

5. Polne draginjske doklade naj se izplačujejo tudi poročenim učiteljicam, katerih možje so v državni službi.

6. Šolski voditelji naj dobe šolam odgovarjajoče funkcijske doklade.

7. Naturalna stanovanja šolskih upraviteljev naj se smatrajo kot odškodnino za administrativno opravljanje šolskega poslopa in naj se ne odračunava stanarina.

8. Učiteljstvu na obmejnih šolah naj se izplačajo posebne doklade po čl. 40. čin. zakona.

9. Kraji, ležeči na periferiji mest, naj se uvrste v mestni draginjski razred.

10. Šolskim nadzornikom naj se zvišajo prejemki in uvedejo potnine tako, da bodo brez osebne materialne škode mogli vršiti svojo službo.

11. Izda naj se izvršilna naredba k čl. 112. čin. zak., da bo učiteljstvo deležno brezplačnega zdravljenja v bolnicah, kakor ga ugotavlja činovniški zakon.

12. Učiteljem naj se dovoli po železnicah in brodovih polovična vožnja.

13. Učiteljem vojakom naj se prihranjanje njih službena mesta.

14. Omilijo naj se naredbe v zadevi bolezenskih dopustov.

15. Principielno se učiteljstvo izjavi za zopetno upostavitve vseh učiteljic ženskih ročnih del, ki so bile reducirane.

16. Tedenske učne ure naj se maksimirajo na 25 ur tedensko. Nadštevilne ure naj se honorirajo.

17. Kolkovanje šolskih naznanil naj se takoj odpravi, ker obremenjuje starše, ki plačujejo že itak visoke davke in otežujejo delo učiteljstva.

18. Avtonomne šolske oblasti naj se upostavijo po načelu, da bodo v njih zastopani vsi za šolo interesirani faktorji.

Anica Lebar.

Minister prosvete dr. Korošec. Nam Slovencem je znano uspešno delovanje narodnega prvoboritelja dr. Korošca. Rad je prihajal na učiteljska zborovanja in tudi na V. katoliškem shodu se je udeleževal posvetovanj o prosvetnem napredku, kjer smo ga čislali zaradi njegovega širokega obzorja. Ker je sedaj šele nastopil kot minister prosvete, zabeležimo, kar je izrekel predsednik parlamenta Lj. Jovanović o njegovih zaslugah za postanek naše države na seji glavnega odbora radikalne stranke v borbi s Pašičem koncem julija t. l. Jovanović podčrtava v svojem govoru Koroščeve napore v Ženevi za proglasitev zedinjene kraljevine SHS in pravi, da ni bil na poti Pašiću, ampak mu je še pomagal. Pozivlja navzočega Pašića, naj to potrdi. Pašić vstane in izjavi, da je to res. Jovanović omenja nadalje dr. Korošca ob priliki majske deklaracije in delo za zedinjenje države. Ob priliki pregledovanja državnih avstrijskih arhivov se je našel v predsedstvu avstro-ogrske vlade akt, kjer se obtožuje dr. Korošec kot veleizdajalec in njegova propaganda za našo državo kot veleizdajalska ter se zahteva, da se Korošec izroči sodišču. Temu aktu je bila priložena obtožba proti dr. Korošču. S povzdignjenim glasom je Jovanović rekel: »Vi sumničite Korošceve značaj, kot bi vedeli, kaj je v njegovem srcu; tega pa ne morete vedeti niti sklepati, če ste pošteni ljudje, ko nimate stvarnih dokazov. To je, radi česar

jaz verujem v Koroščevo iskreno vnetje. — Jovanovičev govor so prekinjali z aplavzi in odobravanjem.

Izjava o osnovnem šolstvu.

Kakor posnemamo po »Narodni prosveti«, glavnem glasilu UJU, je imel njen urednik dne 30. julija razgovor z novim prosvetnim ministrom dr. Koroščem. Namen tega razgovora je bil, zvedeti za načrt prosvetnega dela nove vlade in o namerah novega ministra o nastavi na osnovnih šolah. Glavni razlog za ta poset je bila bojazen, da bo novi minister takoj zlasti v Sloveniji zamenjati vse sedanje šolske nadzornike in druge ugledne kulturne delavce na važnih mestih.

G. minister je v glavnem odgovoril sledeče: Prvi in glavni moj namen je, da delam s svojimi tovariši na upostavitvi bratskih odnosov med Srbi, Hrvati in Slovenci, posebno v svojem ministrstvu pa, da delam samo po zakonu, izključujoč vsako partizanstvo in vse separatne cilje. Naša stranka želi samo eno: spoštovanje verskega prepričanja. Katoliška cerkev se je v teku časa evolucionirala in mi smo daleč od misli, da se sedaj vračamo v srednji vek, da zahtevamo kak izjemen in poseben položaj cerkve, neko torturo nad šolo itd.

Daleč sem od tega, da bi povzel kako posebno stališče proti slovenskemu učiteljstvu, ki ne pripada moji stranki. Ko bomo delali novi šolski zakon, boste vi učitelji prvi pozvani, da delate na tem. Boji, o katerih ste slišali, obstoje vsled različne mentalitete našega sveta: drugačna je mentaliteta našega kmeta in drugačna slovenskega, ali glavno je: spoštovanje vsakega prepričanja. Popolnoma odobravam princip verske tolerance in vesel sem, da se tudi učiteljstvo zanima za poučevanje verstva. Mene zanima vaše delo in upošteval bom vse, kar stremi za splošno blaginjo.

Še nekaj je, kar moram ugotoviti. V Ljubljani nimam pri prosvetni upravi niti enega svojega človeka. Priznati mi morate, da je brez tega vsako delo nemogoče. Vendar več o tem ne morem reči, ker še nisem dobil vpogleda v poslovanje. Lahko vam rečem še to, da bom zastopnike učiteljstva vedno rad sprejemal in ustrejal njih željam, kolikor bo to v moji moči.

(Po »Nar. prosveti« št. 59 od 3. avg. 1924.)

Za šefa prosvetnega oddelka v Sloveniji je imenovan prof. Fr. Vadnjal. Dosedanji šef prof. dr. Stanko Beuk je poklican na službovanje v ministristvo prosvete v Beogradu.

Meščanstvo je podelil občinski svet v Ljubljani šolskemu ravnatelju g. Josipu Cepudru na III. mestni šoli. Pri tej priliki omenjamo, da je enako odlikovanje prejel lansko leto šolski ravnatelj in mestni občinski svetnik g. Janko N. Jeglič na II. mestni šoli v Ljubljani.

Odmera penzije in akontacije. Prošnje za upokožitev in za akontacijo morajo biti lo-

čeno vložene in mora vsaka tvoriti lasten spis. Zato naj vsi prizadeti vnovič vložijo prošnjo za nakazilo akontacije v ime penzijskih prejemkov (po vzorcu, ki je svojčas že bil objavljen v slovenskih učiteljskih listih) potom prosvetnega oddelka v Ljubljani. Obveščeni smo od merodajne strani, da se dela na tem, da se uredi avtomatično in nepretrgano izplačevanje prejemkov, kakor je to zahtevala tudi Slomškova zveza v 4. točki resolucij občnega zbora v Celju na dan 5. julija t. l.

Pri prošnjah za vstop v državno službo naj novinci vselej navedejo pravo stanovanje. Več o tem je bilo že povedano v 3. številki »Slov. Učitelja« na strani 71. Še vedno pa prihajajo na šolske oblasti prošnje brez natančnega naslova, brez datuma in celo brez podpisa. Kolek na prošnji naj bo za 5 Din in za rešitev za 20 Din, za нравstveno izpričevalo 10 Din, za zdravniško 20 Din; za druge priloge po 2 Din, oziroma je prejšnji kolek dopolniti na 2 Din. Vsled odredbe glavne kontrole je treba poleg prilog (v smislu čl. 12. uradniškega zakona) priložiti še prepis prošnje in vseh teh prilog. Prepisi za glavno kontrolo so kolka prosti in jih overi kako bližnje šolsko vodstvo.

Dijaško zborovanje v Ljubljani se je vršilo od 24. do 26. julija t. l. Slovensko katoliško dijaštvo je organizirano v Slovenski dijaški zvezi (SDZ), kateri so podrejene Počitniška zveza, Akademski zveza, Srednješolski in ženski sekretariat.

Obvezno telovadbo za vse dečke in mladence od 12. do 21. leta je uvedla vlada na Ogrskem. Evidenco vodijo župani na podlagi priglasitve roditeljev in delodajalcev. Malomarnost in neresnične podatke država strogo kaznuje. Odgovorni organi morajo imeti vedno zagotovljeno polno pripravljeno vseh telovadcev.

Sklad Slomškove zveze. Gospod Karel Rostohar, nadučitelj v Cerkljah pri Krškem, je daroval državno obveznico (100 Din).

Listnica uprave. Pretečeni mesec smo razposlali položnice vsem onim, ki še niso poravnali naročnine oziroma članarine. Prosimo vse člane in naročnike, naj takoj plačajo zapadli znesek, ker moramo tudi mi svoje obveznosti sproti plačevati. Zlasti člane opozarjamo na njih dolžnosti do društva, ker jih bo v slučaju, da ne bodo plačali predpisane članarine, glavni odbor Slomškove zveze črtal iz društva (§ 11 b društvenih pravil). Vsem onim, ki so list naročili, a ga redno ne plačujejo, bomo pošiljanje lista ustavili.

Mladinski dnevi v Mariboru. Dekliški dan je bil od 9. do 10. avgusta, fantovski dan pa od 22. do 24. avgusta t. l. Ob priliki teh dnevov je izšla posebna slavnostna številka »Socialne misli«. S prvim člankom je poslal narodni poslanec Ant. Korošec lep pozdrav slovenski mladini: »Treba je, da se zopet zbere slovenska mladina v bojne vrste. Domovino je treba osvoboditi sovražnikov, ki

so prišli v njo. Preobraziti je treba slovenski narod in mu vdahniti novo življenje, sloneče na trajnih, nerazrušljivih temeljih. Od Ant. Korošca je še poznejši članek: Razvoj političnega življenja Slovencev na Štajerskem od 1848 do danes. Cosmopolita predstavlja cilje naše mladinske obnove. Profesor Josip Jeraj opisuje značaj štajerstva na podlagi krajine, plemena, kulturnega in gospodarskega obelježja, v katerem se razvija. »Vzgoja gentlemana« je članek, ki ga je spisal C. C. Martindale S. J., profesor oksfordskega vseučilišča in predstavlja lepe misli o angleški vzgoji, posebno kaj naj razumemo pod besedo »gentleman«. Mlad gentleman kaže največje spoštovanje do starejših ljudi. Najprej ga pošljejo v »zasebno šolo« od 9. do 14. leta. Potem pride v kakšno »javno šolo«, ki pa ne pomeni državne šole, kajti država ali vlada nima absolutno ničesar opraviti s šolami. Ta vzgoja da pozneje mladeniču to, kar vse svoje življenje najbolj potrebuje: zavest, da je dolžan se podrejevati, in sposobnost, dobro zavzemati mesto, kamor je postavljen. Nadaljnji članki so še: Fr. Kovačič, Štajerski Slovenci v znanstvu; Josip Hohnjec, Katoliško društveno prosvetno gibanje na Štajerskem; Jože Stabèj, Prosvetna zveza v Mariboru; Josip Debevec, Izobražen kristjan; Anton Medved, Slomšek in slovenska mladina; Cosmopolita, Vzgoja za javno življenje v Angliji; Karel Potočnik, Industrijski koncerni v Sloveniji. — S tem obenem toplo priporočamo mesečnik »Socialna misel« učitelstvu in šolam v naročitev. Upravništvo se nahaja v Ljubljani, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddetek, Poljanski nasip 2. Celoletna naročnina 40 Din. F. F. L.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za Ljubljansko okolico dne 5. aprila 1924.

Dnevni red:

1. Nagovor.
2. Referat tov. Štruklja o novem šolskem zakonu.
3. Stanovske zadeve.
4. Slučajnosti.

Ad 1. Predsednik otvori zborovanje. Predno preide k dnevnemu redu, najiskreneje čestita tov. Slapšaku, našemu zaslužnemu učitelju, vzgojitelju in mladinskemu pisatelju k njegovi 50letnici. Vsi zborovalci se mu pridružijo z velikim navdušenjem.

Ad 2. Po zahvali tov. Slapšaka za prijazne čestitke preide predsednik k 2. točki dnevnega reda. Tov. Štrukelj prebere novi šol. zakon do 200. Sledečim točkam ugovarjamo:

§ 74. Zborovalci so proti krajnim šolskim nadzornikom.

§ 127. Učitelj brez izpita naj bo pomožni učitelj ne pripravnik; pred drugim izpitom pačasni učitelji ne pomožni učitelji.

§ 128. Ta točka glede izpita v inozemstvu naj velja le za učitelje, ki bi napravili tak izpit po potrditvi zakona.

§ 134. Naša službena doba naj traja 32 let, kakor je že določeno v srbskem zakonu o narodnih šolah.

§ 153. Razredi, ki so sedaj, naj ostanejo.

§ 161. Delo izven šole naj se odpravi, učitelj je le za šolo.

§ 181. Kako je z učili za posamezne razrede?

§ 188. Učitelj bodi le za šolo!

§ 192., toč. 17. Le enkratno upraviteljevo poročilo glede učiteljstva! Upravitelj bodi povsod vodja krajnega odbora, le po mestih ne.

Točka 20. Uprav. doklade naj plača država ne občina.

Predsednik se referentu lepo zahvali za njegovo poročilo.

Ad 3. Kolekovanje naznanil je zbudilo pri večini prebivalstva mnogo odpora, slišale so se pikre obsodbe. Pri tem šola mnogo trpi. Vzgojno vpliva kolekovanje zelo slabo na otroke; revnejšim se zdi, da so zapostavljeni. Voditelji se bodo pri tozadavnem poročilu o kolekovanju izjavili proti.

Ad 4. Tov. Wagner poroča o novih plačah. K. K.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomeljski okraj z dne 3. maja 1924 v Novem mestu.

Navzočih 27 članov in 2 gosta.

Tovariš načelnik otvori zborovanje in prečita sledeči dnevni red:

1. Čitanje zapisnika.
2. Referat tov. B. Grada: »Družba in alkohol«.
3. Pevska vaja.
4. Slučajnosti.

Ad 1. Zapisnik o zadnjem zborovanju se prečita in odobri.

Ad 2. Tov. Boris Grad poda v dobro zasnovanem referatu žalostne slike — delo nesrečnega alkohola, ki strahovito uničuje človeka duševno in telesno, zastruplja družine, družbo in narod. Kliče v boj proti tej čarovniški pijači, ki je uničila že toliko sreče in prizadela brezmejno gorja našemu narodu.

K referatu se vname živahna debata. Ker smo v vinorodnih krajih, je delo proti alkoholu silno otežkočeno. Tov. Janko Grad želi in priporoča, da bi se statistika naših »Mladih junakov« dvignila na višjo stopnjo od lani. — Tov. Gornik trdi, da vse statistike in vse učiteljevo prizadevanje ne pomaže nič, če ne bomo vzgajali močne volje, ki bo zmožna odvrčati in prepričati naš narod od tega pogubnega strpa. Najbolje sredstvo pa je lasten zgled, zato pokažimo ljudstvu, da se da brez alkohola tudi živeti in sicer srečno zdravo in veselo.

Sklene se priobčiti referat v »Prerodu«.

Ad 3. Sledi pevska vaja, pri kateri se pojejo pesmi za ljudsko zborovanje, ki bo v Zagradcu dne 22. junija.

Pri slučajnostih se določijo govorniki za ljudsko zborovanje, tov. načelnik ponovno apelira na našo zavednost, da se tega važnega zborovanja gotovo polnoštevilno udeležimo, nakar se zborovanje zaključuje.

P. M. Š.

Občni zbor Podravske podružnice Slomškove zveze dne 15. junija 1924. Dnevni red: 1. Pozdrav načelnika. 2. Predavanje gđne. Golinove. 3. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 4. Poročilo načelnika, tajnice in blagajnika. 5. Volitev novega odbora. 6. Samostojni predlogi. — Načelnik podružnice Joško Babšek presrečno pozdravlja vse navzočne tovariše in tovarišice ter goste, naše prijatelje, ki so nas in nas še bodo dejanski podpirali s svojimi predavanji. Po pozdravu predava gđe. Golinova o temi »Poklic katoliškega učitelja«, nato zanimivo opisuje utrinek iz svojega begunskega življenja. — Zapisnik zadnjega občnega zbora se prečita in odobri. — Načelnik poda svoja poročila glede splošnega stališča podružnice. — Tajnica poroča sledeče: Podravska podružnica Slomškove zveze se je ustanovila 7. oktobra 1923. Dosedaj smo imeli zborovanja vsak drugi mesec, in sicer: 9. decembra 1923, 2. februarja 1924, 6. aprila 1924. Predavali so: g. prof. Prijatelj »Darvinizem« in »Naloga našega učiteljstva med ljudstvom« (9. dec. 1924); g. dr. Jeraj »Kdo ima pravico do vzgoje otrok« (2. febr. 1924); g. dr. Jeraj: »Pomen in namen Mladinskih dnevo v avgustu t. l. (6. aprila 1924); g. prof. Prijatelj »Kako se bosta proizvajala Mladinska dneva (6. aprila 1924). Sklene se, da se tudi naša podružnica udeleži, in sicer skupno z dijaki. Članom, ki se še niso udeležili naših zborovanj, se je poslal poziv, naj javijo, so li člani ali ne. Odzvalo se jih je par z »da«, par z »ne«, dosti pa jih sploh ni odgovorilo. Sedaj šteje torej naša podružnica 26 članov, iz Prekmurja 10, skupaj 36 članov. — Blagajnik poroča: kar je prejel od centrale, s tem je poravnal stroške, ostalo je poslal tajništvu. — Odbor ostane z neznatno izpremembo isti: načelnik: Babšek Joško; podnačelnica: Golin Milka; tajnica: Bregant Marica; knjižničarka: Klavžar Zora; blagajnik: Hartman Janez; odborniki: Černut Janko; nadzorstvo: Raunicher Antonija, Kirar Josipina, Godnič Marija; preglednici: Podgoršek Malči, Čepe Otilija. — Med samostojnimi predlogi se je govorilo o orliškem tečaju v Mariboru, ki se prične 29. junija 1924 ob 8. zjutraj v samostanu. Udeležijo se ga učiteljice-Orlice in abiturientinje. Po tem tečaju je občni zbor Slomškove zveze in socialno-pedagoški tečaj v Celju, ki se ga udeleži tudi naše članstvo. M. B.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za Posavje v Bušči vasi pri Cerkljah dne 18. junija 1924. Predsednik pozdravi navzočne člane in goste in prečita sledeči dnevni red: 1. Poročilo predsednika. 2. Re-

ferat tov. Vide Podreberškove: »Šola — svetišče«. 3. Ref. tov. Jožefa Petelina: »Telesna vzgoja v osnovni šoli«. 4. Poročilo blagajnika in tajnika. 5. Volitev odbora. — Ad 1. Predsednik se spominja snivajočega se društva »Krščanska šola«. Priporoča razširjanje lista »Prerod«. Vpliva naj se na krajne šolske svete, da naroče »Slovenskega Učitelja«. — Ad 2. Tov. Vida Podreberšek primerja v svojem referatu »Šola — svetišče« šolo s cerkvijo. Obe svetišči morata imeti svečenika. Kar je v cerkvi duhovnik, to je v šoli učitelj. On je svečenik, darovalec in srednik med Bogom in otrokovo dušo. Njegova naloga je torej trojna: učitelj uči z besedo in zgledom, on žrtvuje in skrbi, da se ohrani vez med nebom in zemljo, med Bogom in deco. — Predsednik se zahvali za referat in predlaga, naj se priobči v glasilu »Slov. Učitelj«. G. župnik Županc priporoča branje sv. evangelija, iz katerega naj črpa učitelj in sploh vsak človek hrane za dušo; le tako se morejo uresničiti besede referentinje: »naj ne bomo kakor kanali, temveč kakor nabiralniki«, ki se naj prej sami napolnimo in potem bogato delimo vsem. — Ad 3. Tov. Jože Petelin razloži panoge Tyrševega sestava v svojem referatu »Telesna vzgoja v osnovni šoli«. Praktično vse to izvesti v šolah na deželi, ni lahko, ker manjka telovadnice. — Predsednik se zahvali za skrbno izdelan referat tov. Petelinu. Predlaga, da bi šola naprosila društvene dvorane za telovadne ure, seveda proti odškodnini. Omeni tudi, naj bi se prihodnje zborovanje v jeseni vršilo v Cerkljah ob Krki, kjer bi današnji predavatelj praktično uveljavil svoj referat z nastopom svojih učencev. Končno se soglasno sklene, tudi ta referat priobčiti v našem glasilniku. — Ad 4. Kratko poročilo tov. Lomška o razvoju in napredku naše podružnice. Ustanovljena je bila 14. maja l. 1923. Prvo zborovanje se je vršilo v Cerkljah, navzočen je bil tudi predsednik Slomškove zveze tov. Štrukelj. Izvolili so odbor in načelnika Dragotina Rostoharja, nadučitelja v Cerkljah. Drugo zborovanje je bilo v Zameškem dne 20. okt. 1923. Pri obeh zborovanjih sta referirala dva tovariša in ena tovarišica. Temi referatov so bili »Boj surovosti« in »Vzgojne naloge novodobne šole«. — Ad 5. Izvoljen je odbor z istim predsednikom.

Zborovanje in občni zbor podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomelski okraj z dne 25. junija 1924 na Zaplazu. Navzočnih 18 članov in 3 gosti. Zborovanje je bilo združeno z izletom in božjo potjo na Zaplaz. Po prihodu sv. maša, nato otvori tov. načelnik zborovanje s pozdravom navzočnih in prečita sledeči dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. »Učiteljevo življenje in delovanje«. Jos. Vrbinc in Anica Svetličeva. 3. Občni zbor. 4. Slučajnosti. — Ad 1. Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. Tov. načelnik pojasni, zakaj se ljudsko zborovanje v Zagradcu ni moglo vršiti. — Ad 2. V

krasnih referatih sta referenta opisala, kako bi moralo biti učiteljevo življenje in delo kot vzgojitelja naroda, ki naj bo v vsem mladini in ljudstvu zgled, svetla luč, človek trdnega značaja, neoporečnega vedenja. Najjačjim vzgojnim sredstvom prištevata globoko učiteljevo vernost, ker le iz te more črpati učitelj ljubezen do naroda in domovine, samozatajevanje, usmiljenost, delavnost in vse druge kreposti, ki naj dičijo vzgojitelja. Dalje opisuje učiteljevo delo v šoli, pri raznih mladinskih organizacijah, v gospodarstvu in gospodinjstvu. — Tov. načelnik se zahvali za krasno predavanje ter bodri vse, naj se ravnajo po danih navodilih, da bomo dobri vzgojitelji mladine in narodu pravi voditelji. — Ad 3. Na občnem zboru se podajo natančna poročila odbora, ki se pohvalno sprejmejo. — Predlaga se, naj bi se spisala poleg drugih poslovnih knjig tudi kronika, kar se odobri. Voditeljem kronike se izvoli P. Akvin Ottavi. — Predlaga se stari odbor, preglednika in razsodišče. Se soglasno sprejme. Odboru se izreče hvalno priznanje. — Ad 4. Pri slučajnostih je glavni razgovor o praznovanju Vidovega dne in o zborovanju Slomškove zveze v Celju. — Prihodnje zborovanje bo 18. sept. 1924 v Novem mestu. Tov. načelnik nas bodri, da bodimo vztrajni in močni, četudi je naša pot trnjeva in naše delo težko, nakar se zborovanje zaključí. — Med zborovanjem je poročala tajnica še sledeče: Od zadnjega občnega zbora 10. nov. 1923 je imela naša podružnica 5 zborovani in 2 oborovi seji. V splošnem je bila udeležba dobra. Večinoma so se udeleževali zborovanj vsi člani in članice, z izjemo dveh članic, ki zaradi bolezní nista prišli nobenkrat. Podružnica si je omisllla primeren seznam referatov in seznam predavanj. V te seznime se vpisujejo v zaporednem redu referati oziroma predavatelji in temata. Pisani referati se hranijo v posebnem arhivu in so opremljeni z datumi in tekočimi številkami, sličnim kakor v seznamu. Od referatov so se priobčili trije v »Slov. Učitelju«, eden v »Prerodu«. Vsa predavanja in referati se nanašajo na mladinsko vzgojo. Prva so bila 3, drugi 6. — Članov in članic šteje podružnica 33. Pridobili smo tudi 21 podpornih članov. Rekel bi kdo, da je majhno naše število. Jaz pa pravim: veliko nas je v danih razmerah, ne glejmo na število, temveč na močno zavest članov, ki kljub pritisku od vseh strani vztrajajo v naši fronti, zavedajoč se, da bo tudi v vrstah učiteljstva prej ali slej zavladala enakopravnost. Gotovo je, da mora danes tako teptana pravica priti do svojega vstajenja. — O podrobnem delu podružnice jasno govori knjiga zapisnikov naših zborovanj. Želim, da bi bilo tajniško poročilo pri prihodnjem občnem zboru ogledalo vnetega, marljivega delovanja naše podružnice, da bi sodelovali v bodoče ne le vi, ki ste danes navzočni, ampak še drugi, ki zaenkrat ne

vedo ne kod ne kam, da bi pridobila naša podružnica ne le na članih, temveč na zavesti, da smo na pravem potu in da je treba žrtvovati v uresničenje naših ciljev vse svoje moči.

P. M. Š.

Kočevska podružnica »Slom. zveze« je imela svoje zborovanje dne 24. junija t. l. Dasi je bil ta dan velik naliiv, ki je oplašil mnoge tovariše in tovarišice, da so ostali doma, se je vendar zbrala mala, a hrabra četa zborovalcev v Kočevju.

Prošnje za povišice. Ko je načelnik otvoril zborovanje in pozdravil navzoče, nam je g. nadzornik Novak na podlagi tabele o službenih prejemkih učiteljstva v št. 5.—6. »Slov. učitelja« pojasnjeval, kako lahko vsak hitro določi, kdaj ima pravico do te ali one povišice (osnov. plačo, položaj, plačo in stanarino). Prečital je tudi primeren vzorec, ki ga je sestavil, za prošnjo teh povišic. Prošnjo je naslovil na ministrstvo prosvete. Vloga je po čl. 128 čin. zak. takse prosta, kar je pod zgornjim robom navesti. Prošnji je priložiti prepis »Rešenja«, ki ga lahko overovi šolsko vodstvo. »Rešenje« se dobi v Učiteljski tiskarni.

Predavanje. Tov. Peterlinova prečita 2 referata članov naše podružnice: »Rodoljubno in krepostno delovanje in življenje najjačje vzgojno sredstvo«. Oba referata, katerih eden je bil bolj obsežen, drugi pa bolj kratek in jedrnat, sta polna lepih misli in primerov ter se odlikujeta po temeljnosti, kar so zborovalci pohvalno omenjali.

Občni zbor. Načelnik opozori navzoče na najvažnejša določila novih pravil za podružnice »Slom. zveze«. Nato prečita, ker je tajnica odsotna, poročilo o delovanju in stanju kočevske podružnice »Slom. zveze« za poslovno l. 1923/24: »Zadnji občni zbor podružnice se je vršil dne 6. oktobra 1923 v Ribnici. Na predlog tov. Alojzija Peterlina je bil z vzklikom izvoljen stari odbor. Odborniki so bili: Keržič Franc, načelnik; Kadunc Anton, podnačelnik; Martinc Adela, tajnica; Bajc Miha, blagajničarka; Intihar Alojzij in Merala Leopoldina, odbornika.

Člani. Na dan občnega zbora je štela podružnica 36 članov. (Imenik se prečita.) Kot novi člani so bili takrat sprejeti: Češnovar Angela, učiteljica na Robu; Rott Gotard, učitelj v Loškem potoku in Vončina Drago, učitelj v Papežih, p. Plešče.

Zborovanje. Na dan občnega zbora dne 6. okt. 1923 se je učiteljstvo podružnice »Slom. zveze« udeležilo skupnega zborovanja okr. učit. društva in nem. učiteljskega društva za kočevski okraj in sicer pri razpravi učitelja Fr. Škulja »O socialni ustanovi učiteljstva Slovenije«. Poročilo je imel tov. Ločniškar. Po daljši debati se je bilo sklenilo, da se sestavi poseben odbor vseh treh organizacij. Od podružnice »Slom. zveze« je bil v ta odbor izvoljen tov. Intihar. Na posebnem zborovanju podružnice

pa je imel predavanje tov. Fr. Valjavec: »Ostrovskij ustanovitelj ruske drame«. — Urednik »Slovenca« g. Terseglav pa je govoril o katoliškem mladinskem gibanju. —

Naša podružnica je bila ustanovljena dne 2. junija 1914, torej praznuje letos desetletnico svojega obstanka. Ob ustanovitvi je štela 26 članov. Dosedaj je imela 15 zborovanj in 15 predavanj. Med vojno je bilo samo eno zborovanje. — Naj bi se podružnica še nadalje čvrsto razvijala, kar bo pa mogoče le, ako njeni člani vestno vršijo dolžnosti, ki jih imajo do podružnice in »Slomškove zveze« sploh. Naj redno plačujejo članarino, se udeležujejo zborovanj, prevzemajo radevolje referate in se pridno udeležujejo debate. Preštudirajo naj nova pravila ter se točno ravna po njih.

Nato se poda še kratko blagajniško poročilo. Izrazila se je želja, da bi vsi člani redno vsako leto plačali članarino, da tudi podružnica dobi od centrale prispevke za svoje potrebe. Pri volitvah je bil na predlog tov. Valjavca zopet izvoljen prejšnji odbor.

»Učiteljska samopomoč«. G. nadzornik Novak vnovič priporoča pristop k društvu »Učiteljska samopomoč« ter prečita pojasnilo glede pristopa, vstopnine, letne članarine in ugodnosti, ki jih imajo svojci po smrti člana. — Vpisalo se je takoj več tovarišev in tovarišic. — Načelnik nato zaključil zborovanje.

Meščanske šole, vrednost izpričeval za uradniško razvrstitev. V zvezi z odlokom O. N. br. 19.213, od 4. maja 1921 in na osnovi mnenja Glavnega prosvetnega sveta S. br. 177 od 11. marca 1924 je izvolil gospod minister prosvete s svojim odlokom O. N. br. 11.896 od 2. julija tega leta odločiti: da je štirirazredna meščanska šola v zadevah uradniškega ranga enakoveljavna dovršeni štirirazredni srednji šoli — gimnaziji.

Zdravniška izpričevala za dopuste zaradi bolezni. V zadnjem času prihajajo na ministrstvo prosvete prošnje za bolovanje, ki niso v skladu s čl. 108. uradniškega zakona, ki se glasi: »Kjerkoli se mora po tem zakonu ugotoviti zdravstveno stanje državnega uslužbenca, ga ugotovi komisija iz dveh državnih ali samoupravnih zdravnikov. Če ni državnega ali samoupravnega zdravnika, sme biti en član komisije privatni zdravnik.« Zdravniško izpričevalo, podpisano od samo enega zdravnika ali dveh privatnih zdravnikov torej ne odgovarja zakonu. Samo v nedostatku državnega ali samoupravnega zdravnika sme biti en član komisije privatni zdravnik, a to velja samo za kraje, kjer ni nameščenih dovolj državnih ali samoupravnih zdravnikov. Prošnja za bolezenski dopust n. pr. ni pravilno opremljena, ako priloži uradnik iz celjskega okraja zdravniško izpričevalo privatnega zdravnika iz Ljubljane in potrdilo enega državnega zdrav-

nika iz Celja ali, ako priloži uradnik iz Ljubljane potrdilo privatnega zdravnika, podpisano od državnega zdravnika. Če stopa državni uslužbenec zaradi bolezni v pokoj, mora biti komisija sestavljena iz treh državnih zdravnikov. (Ministrstvo prosvete. Op. Od. P. br. 4216 od 10./V. 1924.)

Prirejanje predstav v šolah po potujočih družbah. Vedno pogostejše se dogaja, da hočejo razne glumaške družbe ali posamezni glumci, kinematografi i. dr., ki potujejo po deželi, prirejati po šolah predstave za šolsko mladino. Voditelji takih družb kažejo priporočila raznih šolskih vodstev o svojih prireditvah, da bi bile njihove predstave boljše obiskovane. Od teh predstav, ki so po večini drugovrstne, manj vredne, največkrat pa pod vso kritiko, nima šolska mladina niti v učenem niti v vzgojnem pogledu nikake koristi. Zato prepoveduje prosvetni oddelek takim potujočim družbam vsako prirejanje posebnih predstav za šolsko mladino po šolah, ako nimajo prireditelji posebnega dovoljenja od prosvetnega oddelka za Slovenijo.

50 milijonov dinarjev za nove kmetijske šole. Ministrstvo za poljedelstvo in vode je sklenilo, da ustanovi nižje kmetijske šole v Vršču, Vranji, Brusu, Novem Sadu, Užici, Prokuplju, Kraljevu, Belom Polju, Nikšiću, Kanadaru, Petovu, Prizrenu, Prištini, Štipu in Bitolju. Kredit v to svrhu je odobren. Šole se otvorijo še to jesen.

Ročni katalog za šolsko leto 1924/1925. Tiskala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Obseg: Koledar, Srezi v Sloveniji. Vstop v učiteljsko službo, Nastop službe, Prejemki učiteljstva, Službena doba in napredovanje, Povišice, Draginjske doklade, Vojaška služba in učiteljsvino, Upokojitve, Tabela za odmero pokojnine upokojencem, Užitki po umrlih učiteljih, Selitveni stroški, Davki, Statistični pregledi in ročni zapisnik za razrednega učitelja. Ročni katalog se naroča v Učiteljski tiskarni in stane trdo vezan z razrednim katalogom za 100 učencev 14 Din.

Ljubezen in sovraštvo. Spisal Rado Pavlič. Moja pot preko cvetočih in krvavih poljan. Slike iz svetovne vojne. Izdajala in založila Učit. tiskarna v Ljubljani. Str. 496. Cena trdo vezani knjigi 92 Din.

Skrbno in z veliko marljivostjo sestavljena knjiga, ki je kakor namenoma izšla k desetletnici izbruha svetovne vojne, je razdeljena v dva dela in obsega 125 slik. Vsaka slika je sama zase zaokrožena celota, vendar pa le posamežen člen dolge verige. Delo je posvečeno Čehu Horaku, ki je bil pisatelj najboljši vojni tovariš, ki pa na žalost ni učakal velikega dne naše svobode. Posvetilu sledi kazalo z naslovi posameznih slik, na koncu sta dodana alfabetična seznama osebnih in krajevnih imen, ki so omenjena v knjigi. Lepo delo krasi 33 izvirnih fotografičnih posnetkov.

Pisatelj, ki se je prvi dan mobilizacije moral ločiti od ljubljene družine in ki je tičal v vojaški suknji do propada Avstrije, popisuje v prvem delu, ki obsega četrtno obširne knjige, svoje doživljanje in opazovanja v ozadju, kjer je po srečnem naključju ostal celo prvo leto. V drugem delu pa nam slika dogodke, ki so se odigrali okoli njega na različnih frontah.

Kot rdeča nit se vije skozi vse njegovo trpljenje in duševni boji v avstrijsko uniformo oblečenega jugoslovanskega častnika, ki mora v boj proti tistim, h katerim ga vleče srce, in ki pričakuje rešitve iz sužnjstva v propasti centralnih držav. Knjiga je slavo-spev Srbije in njenim neustrašenim borcem, o katerih je pisatelj prepričan, da bodo s hrabrostjo, ki so jo priznavali celo Nemci, rešili zaslužjene brate in združili vse jugoslovanske dežele pod belim orlom. Delo je, rekli bi, visoka pesem v slavo našim vrlim bratom iz zelene Bosne in kršne Hercegovine, s kruto silo od srbskega telesa odsekanemu delu, ki so ga avstrijski trinogi z vsemi peklenskimi silami hoteli spraviti s sveta. Je pa tudi priznanje našim sotrpinom pod mačeho Avstrijo, našim Čehom, zlasti njihovim odličnim sinovom, ki so služili v bosanskih polkih.

Romane slika pisatelj kot hrebce vojake, ki so se posebno v nekaterih odsekih z neverjetno žilavostjo branili. Celo Italijanom priznava uspehe za skupno stvar, dasi njihove hrabrosti ne more preveč pohvaliti. Nemce nam predstavlja take, kakršni so v resnici bili, in navaja na različnih mestih nekaj njihovih barbarstev, izvirajočih iz brezmejnega sovraštva.

Da pripovedovanje ne bi bilo preveč dolgočasno in monotono, je vpletenih, zlasti v prvem delu, nekaj zanimivih ljubezenskih dogodbin, kako je posegla bojna vihra tudi preko strelnih jarkov in razrahljala stroge predpise družbe in morale. Nekaj slik je posvečenih spominu pisateljevih bojnih tovarišev in prijateljev, ki so z njim vred trpeli in upali, od katerih pa mnogi niso čakali uresničenja svojih nad.

Pisatelja idealista, ki gre skozi realno življenje, navdaja širokogrudna ljubezen do

žene, otrok, bratov in sester, očeta in matere, prijateljev in tovarišev, znank in neznanek, ki jih sreča na svoji poti, do narave, do planin, ki so lepe povsod, a najlepše doma, ljubezen do vsega, kar ga obdaja, in želja, da bi ta ljubezen zavladala vsepovsod in izpodrinila sovraštvo, ki rodi toliko gorja. Kljub vsemu je srečen, kamor pride, najsrečnejši pa je, ko se vrne zopet k svojim dragim, ker so se uresničile njegove sanje.

V zanimivo pisani knjigi bo vsakdo našel nekaj mest, ki ga bodo gotovo zanimala in ki bodo blizu njegovemu srcu. Ker se popisani dogodki vršijo večinoma na jugoslovanskih tleh, bi bilo želeli, da se razširi to novo delo iz vojne literature.

Številka 44. Učitelj reče učencem, naj mu povedo kakšno številko, in jo vselej narobe zapiše na tablo. Torej namesto 53 35, namesto 87 78 itd. Hoče zbuditi njih pazljivost. Učenci začudeni gledajo. Eden je prav živahen in hoče tudi povedati. »No, pa povej še ti kakšno številko«. — »44. Pa še sedaj narobe zapišite, če morete!«

V. Š.

Izgovor. Komponist Händel (1685 do 1759) je rad dobro jedel in dobro pil. Ne-koč je bil povabil večjo družbo; večkrat jo je zapustil, je šel v sosedno sobo in je rekel: »Oprostite, pravkar mi je prišlo nekaj na misel.« Gostje so seveda mislili, da je imel kakšno muzikalčno idejo, in so mu vselej rekli, naj bo le miren in naj zapiše svojo idejo; škoda bi bilo zanjo. Nekemu prijatelju se je pa zdelo, da je le prevečkrat šel ven; pogledal je skozi ključavnico in je videl, kako si je ravno privoščil kozarec izbornega vina. Gostom ponuditi si ga ni upal, brez njega biti se mu je pa zdelo komponista nevredno. Znani so njegovi oratoriji »Messias«, ki ga Herder imenuje: »Eine wahre christliche Epopöe in Tönen.«

V. Š.

Kar ne veš, vprašaj Univerzalni Informativni Biro »Argus«, Knez Mihailova ulica 35. Tel. 6-25. Beograd (Pasaž Akademije Nauka).

»Slovenski Učitelj« izhaja v dvojnih številkah vsak drugi mesec. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica 5/I. Upravišništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravišništvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.